

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KORÚT 18.
TELEFON: 1-363-61.

FELEKEZETI HETILAP
SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Vélemények, cikkek, nyilatkozatok a „zsidó javaslat”-ról

Mit mondott 28 évvel ezelőtt Khuen Héderváry Károly miniszterelnök

„Rendületlenül hiszünk és bízunk a magyar nemzet ősi igazságszeretetében és lovagias érzésében”

Lapunk más helyén megemlékeztünk arról, hogy a *Budai Izr. Hitközség* közgyűlésén dr. *Kriszhuber Adolf* elnök deklarációt olvasott fel, mely kifejezésre juttatta a képviselőházban tárgyalt, ú. n. *zsidótörvényben* rejlő jogsérelem elleni tiltakozását és mély fájdalomát a törvény indokolásában foglalt igazságtalan megállapítások felett. A deklaráció a következőket tartalmazza:

A Budai Izr. Hitközség képviselőtestülete 1938. évi április hó 28-án tartott közgyűlésében

örök emlékezetül

a következő határozatot hozta:

Mély fájdalommal állapítjuk meg, hogy a törvényhozás elé „*A társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának helyreállítása*” címen beterveztett törvényjavaslat figyelmen kívül hagyta a nagy elődök alkotta hazai törvényeinkben az ország valamennyi polgára részére biztosított *jogegyenlőség* elvét.

Ez a törvényjavaslat megalázó hitfelekezetünk tagjaira, legfőképpen azért, mert indokolásában kétségbe vonja magyar nemzeti érzésünket.

Ezen helytelen beállítással szemben hivatkozunk a magyar történelemre. Saját hitközségünket

illetően még külön arra is, hogy a *mohácsi vész után súlyos vérdíjazatot hoztunk*. Amikor a török hordák elárasztották Budát, vezérük 4000 budai zsidót azért, mert résztvettek a vár védelmében, a *Dunába fojtattott*. Bizonyították a magyar hazához való hűségünkre az a történelmi tény is, hogy az 1848-iki *szabadságharcban* az őbudai, budai és pesti hitközségek tevékenyen közreműködtek, amiért a *szabadságharc* leverése után *Haynau súlyos hadisarcot vetett ki* ezen hitközségekre. Hogy a *világháborúban anynyi vér- és anyagi áldozatot hoztunk*, annak jutalma nem lehet az, hogy szegyenbélyeget üssenek reánk, hogy azzal vádoljanak: felekezetünk tagjai nem éresztettek mély gyökeret a hazai földbe. Pedig ezt a földet szentté avatták számunkra a benne porladó őseink hamvai is.

Ezért alulírott hitközség, mint hazánk 800 évre visszatérintő legrégibb hitközsége feljogosítva, de éppen úgy kötelezve is érzi magát arra, hogy

tiltakozzék a felekezetünket megalázó intézkedés ellen.

Csatlakozunk azon felhíváshoz, melyet e tárgyban a Magyar Izraeliták Országos Irodája bocsájtott ki, — valamint csatlakozunk azon folyamodáshoz, melyet a

magyar izraelita hitfelekezet három törvényes szervezete, mint illetékes képviselőiünk, az országgyűlés mindkét házához intézett, elismerésünket fejezve ki ezen munkálatért, valamint az abban megnyilvánuló méltóságteljes magatartásért, bátor fellépésért.

Jelen nyilatkozatunkat az egész ország színe előtt tesszük meg, azzal a nyomatékos hangsúllyal, hogy pillanatnyi kétség se merüljön fel a tekintetben, mintha törvényes szervezeteink fellépése nem fejezné ki az egész hazai izraelita hitfelekezet közfelfogását.

Kijelentjük, hogy

rendületlenül hiszünk és bízunk a magyar nemzet ősi igazságszeretetésben és lovagias érzésében.

Sohasem fog meginogni bennünk — akiket évezredek története szenvedések eltűrésére edzett meg — a magyar hazához való szeretetteljes hűségünk, önfeláldozásra való készségünk. Nem kételkedünk abban, hogy a káros szellemű idők elmúlnak s mihamarább vissza fog térni a minden magyar testvérünkre áldást hozó szabadság, édes Hazánk üdvére és dicsőségére.

Isten áldja, Isten óvja Magyarországot!

Treuga Dei Budán

Méltóságteljesen folyt le a Budai Hitközség közgyűlése Az „Együttműködési Párt” deklarációja — Dr. Kriszhaber Adolf elnök megcáfolja a deklaráció állításait — Sebők Zsigmond pénzügyi elöljáró kedvező beszámolója

Április 28-án tartotta évi rendes közgyűlését a Budai Izr. Hitközség, melyre hatalmas tömegben vonultak fel a képviselőtestület tagjai.

Néma esendben és láthatóan megilletődött hangulatban kezdte meg elnöki megnyitó beszédét dr. Kriszhaber Adolf, a Hitközség köztisztelőben álló ősz elnöke. Kegyelettel emlékezett meg az elmúlt év nagy halottairól, dr. Biedl Samuról, a szegedi községkerület és hitközség elnökéről, özv. Friedmann Gusztávnéról, a Budai Nőegylet volt elnök-asszonyáról, Wesel Albertről, az erdélyi orthodox zsidóság nagy halottjáról, Goldberger Jakabról, a Pesterzsébeti Szentegylet elnökéről, Löffler Henrikről, a Pesti Orth. Hitközség főtitkáráról, Serényi Miklósról, a Budai Hitközség képviselőtestületi tagjáról majd meghatározott szavakkal parentálta el Grieger Miklós apátplébános, országgyűlési képviselőt, az emberszeretnek és jogegyenlőségnek felejthetetlen harcosát.

Ezután dr. Hevesi Simon pesti vezetőfőrabbit köszöntötte 70 születésnapja alkalmával, majd a legutóbbi napok eseményeivel foglalkozva *határozati javaslatot* terjesztett elő, melyet lapunk címlapján teljes szövegében közlünk.

A közgyűlés a határozati javaslatot egyhangúlag tette magáévá és elhatározta, hogy megküldi a magyar izraelita hitfelekezet mindhárom szervezeti irodájának azzal a kérelemmel, hogy azt a kebelükbe tartozó hitközségekkel közöljék.

Dr. Kriszhaber Adolf elnök nagy tetszéssel fogadott elnöki előterjesztése után Alapi Béla képviselőtestületi tag olvasott fel *deklarációt* az Együttműködési Párt nevében. A párt — állapítja meg a deklaráció — lelkiismereti köteletségének tartja, hogy a mai súlyos időkben, amikor a zsidó hitfelekezet és annak létalapja ellen melyreható és lesújtó rendelkezésekre készülnek, a zsidóság felekezetének keretein belül *kerüljön minden vitát, amely amely ellentéteket szíthatna soraiban és széthúzásra vezethetne.* Mélyszéges fájdalomának ad kifejezést, hogy a magyar zsidóságra ilyen súlyos idők szakadtak és ugyancsak mély-

ségesen fájjalja, hogy a budai hitközség vezetőségének is része van abban, hogy az új kiegészítő szabályzat jóváhagyása nem történt meg. A párt — elvei fenntartásával — most úgy látja helyesnek, hogy a közgyűlés napirendjén szereplő ügyekben kerüljön minden vitát, mert összefogva kíván a zsidóság minden tényezőjével a létalapjában fenyegetett hittestvérei érdekében működést kifejteni.

A deklaráció felolvasása után dr. Kriszhaber Adolf elnök megállapította, hogy a deklarációnak az a része, mely a statutumok kérdésével foglalkozik *nem fedi az elöljáróság nézetét, amiért is erre alkalomadtán még vissza fog kérni.* Miután azonban napirend előtti felszólalásnál vitának nincs helye, ezúttal többet mondani nem tart szükségesnek.

Ezután a közgyűlés elfogadta az elöljáróság jelentését, majd Sebők Zsigmond pénzügyi elöljáró tartotta meg expozéját, mely ismét a számok és érvek imponáló tömegével nyűgözte le a képviselőtestület tagjait.

Beszámolóját a magyar zsidóság jelenlegi gazdasági helyzetének változásával kezdte a pénzügyi elöljáró, annak a reményének adva kifejezést, hogy a magyar zsidóság *összetartással és egymás támogatásával át fogja vészelni ezeket a súlyos időket is.* A pénzügyi beszámoló további során azután megállapította, hogy a *hitközség pénzügyi helyzete kedvezőnek mondható.* A költségelőirányzat 1937. évre a hátralékos adókból 65.000 pengő befolytát remélte, tényleg pedig 92.000 pengő folyt be; az összes adóbevétele 265.000 pengő volt, jelül a *hitközségi tagok áldozatkészségének.* A hitközség bevételei az elmúlt évben az előirányzott 473.000 pengővel szemben 555.000 pengőre emelkedtek. A kiadások összege 570.000 pengő, melyből 90.000 pengőt tesznek ki a beruházások. A tiszta vagyon az előző évi 61.000 pengővel szemben 73.000 pengő.

A pénzügyi expozé elhangzása után a közgyűlés *imponáló többséggel* fogadta el a zárszámadást és a

számvizsgáló bizottság jelentését, majd dr. Kriszhaber Adolf mondott *meleghangú köszönetet* a pénzügyi elöljárónak gondos és eredményes sáfárkodásáért.

Ezután dr. Csobádi Samu alelnök jelentette, hogy *megalakult a Pasareti Imaház Egyesület* és indítványozta, hogy az alapszabályok értelmében annak vezetőit, Kálmán Jenő elnököt és Acél Antal alelnököt hívják be a képviselőtestületbe, amihez a közgyűlés egyhangúlag hozzájárult.

A közgyűlést dr. Kriszhaber Adolf elnök azzal a képviselőtestület tagjaihoz intézett kérelemmel rekesztette be, hogy minden erejükkel és a saját jó példájukkal hassanak oda, hogy a megpróbáltatásoknak súlyos idejében a magyar zsidóság egy emberként tartson össze kölesönös megértéssel, egymás önzetlen és áldozatkész támogatásában és *ne tántorodjon meg sem hazafias érzésében, sem vallási hitében semmiféle támadás következtében.* Ne vegyen részt *semmiféle úgynevezett szabotázsban, vagy bojkottban,* mert ennek olyan hatása következne be, melyért senki, akiben igazi felelősségérzet van, nem vállalhatja a felelősséget.

Ezzel a közgyűlés az elnök éltetésével ért véget.

Bar miczvah

Peszach első napján ritka élvezetben volt részük az újlaki Edelsteintemplom látogatóinak. Egy sok reménységre jogosító fiúcska, Gottlieb Laci járult először a Tóra elé. Ebben nem volna semmi különös, mert újabban a budai fiúk a hittanóra keretében készülnek fel a 13-ik születési évfordulóra, de ahogyan Gottlieb Laci a haftórát és az utána következő áldásokat recitálta és énekelte, az hívta föl az egész kis templom figyelmét és esodálatát. A folyamatosság, a hibátlan kiejtés, a dallam — az ősi szokásoknak és nignak megfelelő — egyaránt elárulta, hogy egy nagy ígérget első debutje volt ez, jól lehet a templom gyermekkarának számottevő szóló-énekese volt már eddig is Lacika. Hangja mint ha teljes erejében bontakozott volna ki ez alkalommal és a családias jellegű gyülekezet boldogan üdvözölte az új minjántagot, aki az istentisztelet végén anyjához simulva szerényen tért haza otthonukba. Egy ilyen fölemelő eseményhez a bar miczvajjelölt kartársait szigorú feyelemmel kellene kirendelni a tanár uraknak, mert a legjobb paedagógia a példaadás.

Méltányosságot és igazságot a rituális vágás kérdésében!

Üresek a kóser mészárszékek. — Csak baromfit fogyaszthat a vallásos zsidóság

Aki mintegy két hét óta a kóser mészárszékek tájékán jár, megállapíthatja, hogy ezek a mészárszékek teljesen üresek; sem áru, sem vásárlóközönség nincs bennük. Az ok: a rituális vágás lehetetlenné tétele.

Ismeretes, hogy a földművelésügyi minisztérium már korábban elrendelte, hogy a nagy marhák vágásánál az úgynevezett kábitásos eljárást kell alkalmazni. Ez abban áll, hogy a szarvasmarhát taglóval fejbesujtják, míg a sertéseket villamos áramütéssel kábitják el. Kivétel ez alól a kény szervágások és a rituális hús céljaira szolgáló állatok levágása képezett.

Budapest székesfőváros tanácsa nemrég — nyilván bizonyos interpellációk hatása alatt — feliratot intézett a földművelésügyi miniszterhez, akit arra kért, hogy a rituális vágást vegye ki a kábitási kötelezettség alól mentes esetek sorából és kizárólag a kényszervágásnál tegyen kivételt. A miniszter a felirat hatása következtében április 15-én kelt rendeletében ki is vette a rituális vágást a kábitás alól mentesített esetek közül és ezzel — ha formailag nem is, de lényegileg — lehetetlenné tette a rituális metszést és ezzel a húsfogyasztást a vallási parancsaihoz hű zsidó lakosság számára. A zsidó vallás szabályai szerint ugyanis a kábitás alkalmazása a húst fogyasztásra alkalmatlanná teszi.

A zsidóság képviselői mindent megtettek, hogy ha a rendelet meghozatalát nem is tudták megakadályozni, legalább oly enyhítések érjenek el, melyek alkalmasak a helyzet áthidalására. Így felajánlották, hogy a levágandó állat ledöntését oly modern gépekkel végeztetik el, melyek kiküszöbölnék minden brutalitást és főlésges időpazarlást a vágás előtt. Azt kérték továbbá, hogy csak a metszés pillanatát engedélyezzék, a metszés után — így már eleget téve a vallás szabályainak — hajlandók a villamos kábitást alkalmazni. Arra hivatkoztak, hogy maga a metszés egy pillanattal tart és a kés élessége követ-

keztében — köztudomásúlag — nem okoz nagyobb fájdalmat, a metszéssel csaknem egyidejűleg el is kábitják az állatot és így a rendelet intencióinak is eleget tesznek.

A pillanatnyi helyzet az, hogy a vallásos zsidóság, tehát a zsidóság túlnyomó része, nem élvezhet húst, miután rituálisan csak baromfit lehet levágni. Már pedig azok az igen szerény anyagi körülmények között élő zsidó családok, akik pedig a zsidóság nagy tömegét adják, azt még megengedhetnék talán maguknak, hogy egyszer-kétszer egy héten 20—25 deka húst vásároljanak maguknak, de nincsenek abban a helyzetben, hogy egész baromfit vegyenek és így nélkülözni kénytelenek a húst — nem előnyére az állattenyésztésnek.

A helyzet azonban nem reménytelen. Miután a zsidóság képviselői elmentek addig a legvégső határig, amíg vallási parancsaik ezt megengedték és úgy-

Express- és postafutárak netenként

TRIEST -ből és **VELENCÉ** -ből

DALMÁCIA, ALBÁNIA, GÖRÖG-ORSZÁG, TÜRÖKORSZÁG, EGYPTOM, PALESZTINA, SZIRIA, RHODOS, FEKETE TENGERRÉ.

Kedvezményes „pünkösdi utazás a Szentföldre dr. Patal József vezetésével május 24—június 14.

a **GALILEA** és **GERUSALEMME** hajókn.

Felvilágosítás és prospektus

ADRIATICA

Tengerhajózási Rt.

VII., THÓKÖLY-UT 2 IV., VÁCI-UTCA 4

Adriatica Forg. Iroda Kft.

V. Nádor-utca 21., V. Szent István-körút 4.

Mult és Jövő szerkeszt. Vadász u. 11.

szólván már csak árnyalati különbségek vannak a miniszteri tilalom és a zsidó vallási álláspont között, feltételezhető, hogy a két felfogás végre is találkozni fog és a vallásos zsidóság számára ismét lehetővé fog válni a húsfogyasztás.

Egy magyar miniszterelnök huszonnyolc év előtti nyilatkozata a zsidókérdésről

Három éve annak, hogy a nagy magyar államférfi, I. Ferenc József legbizalmasabb embere meghalt. A kegyelet és a zsidójavaslat annak aktualitását a nyilatkozatának.

Khuen-Héderváry Károly gróf a zsidókról és a történelmi osztályokról*)

Olyan időket élünk, amikor az emberek megint nagyon érdeklődnek egymás vallása iránt és könnyű dús bokkrétát kötni a felekezeti elfogultság és felekezeti gyűlölködés mérges beléndekfüveiből. Ez vezet bennünket, hogy alkalomadtán kérdést intézzünk *Khuen-Héderváryhoz* megtudakolván tőle, hogy, *hogy vélekedik a zsidókról?* A miniszterelnököt ez a kérdés meglepte, azután pedig a leghatározottabban megtagadta azt, hogy feleljen rá.

* A „Budapesti Napló” 1910. január 10-iki számából.

Vannak antiszemita emberek és antiszemita irányzatok — mondotta, — az ő pozíciójában lévő emberhez azonban nem is szabad ilyen kérdést intézni. Mert a kérdésben már benne van a megengedése annak a lehetőségnek, hogy valaki kormányzó pozíciójában is tért enged a felekezeti elfogultságnak. Ezt a lehetőséget pedig koncedálni még ilyen formában sem szabad.

A formáserint való interjunak így fonala szakadt. A további beszélgetés során azonban a miniszterelnök a maga tapasztalataiból olyan dolgokat mondott el, amelyek a kérdés humánus és magas látószögből való szemlélését tanusítják.

Elmondta, hogy mi volt a legelső összeköttetése a zsidósággal. A görögországi orthodox zsidóknak vallami bajuk és kalamitásuk akadt, több, mint harminc esztendővel ezelőtt, amikor Khuen-Héderváry még

egészen fiatal képviselő volt. Keresetek embert, aki ügyükben eljárjon, de mindenki lerázta a nyakáról őket. Így jutottak el végül Khuen-Héderváryig. Héderváry méltányosnak találta az ügyüket, készségesen segítette rajtuk. Azóta több mint harminc esztendő telt el. S még mindig számtalan esetben van alkalma meggyőződnie arról, hogy a magyar zsidóság nem felejtette el ezt a szereplését. *Lépten-nyomon, váratlanul kellemes meglepetésképpen találkozik a hála és rokonszenv valamilyen jeleivel.*

Azután a *zsidó családi élet* vonásairól jött szó. A családtagok összeretartásáról, mely bensőszeretetről egymás iránt. Az ősi erkölcsökhöz való elvhű ragaszkodásról. A miniszterelnök — saját tapasztalataiból — melegen és elismerően nyilatkozott minderről. Beszélgettünk azokról az igazságtalan vádakról, melyek *egyéni bűnöket, egyéni gyarlóságokat általánosítanak* az egész faj rovására.

Uzsorásoknak, lelkiismeretlen üzleti élősdieknek szeretik őket feltüntetni. A miniszterelnöknek erről is megvoltak a maga tapasztalatai. Héderváron van egy zsidó boltos, aki ötven esztendeje kereskedik a faluban. Azóta ebben a kis helységben megnyílt egy keresztény bolt és egy keresztény szövetkezet s mind a kettő veszedelmes konkurenciát csinál a zsidónak. A zsidó mégis megél, tovább gyarapodik. Hogyan volna ez lehetséges másképpen, mint becsületes, tisztességes munkával? *Félszázados kuporgató, szorgalmas munkával ezek a zsidók cagyonokat gyűjtenek.* S akkor a rosszakarat mindjárt rájuk mondja, hogy uzoráskodnak. Mintha félszázados munkának és szorgalomnak nem lenne meg az a joga, hogy valamilyen gyümölcsöt lássa.

Azután más példát mond a miniszterelnök a *saját családjá köréből.*

A miniszterelnöknek tudvalevőleg ké fia van. Mindakettő kiváló szorgalommal tanult. Az egyiket királyi gyűrűvel sub auspiciis regis avatták doktorrá. A másik is nagy szorgalommal készült egy-egy vizgára. A nyári szünidőben, hogy a tanulás kellemesebb legyen, egy szorgalmas diákot vitt ki magával Hédervárra, aki ugyanerre a vizgára készült és vállalkozott arra, hogy a *fiatal gróffal együtt tanul*, egymást kölcsönösen segítve és kérdezve. Ez a szorgalmas diák igény-

telen zsidófiú volt: a *nagyszombati rabbinus fia.* Az első alkalommal, amikor az asztalhoz ültek, a zsidó fiú eltolta magától az ételeket. Nem akart enni. Megkérdezték tőle, hogy miért? Nyíltan megmondta, hogy azért, mert neki vallási elvei szerint csak kóser kosztot szabad ennie. Hédervárynak nagyon megtetszett az elvhűségnek és a jellem-szilárdságnak ez a példája. Ő maga ment el a falubeli zsidó kocsmáros-hoz és megegyezett vele, hogy a nyaralás tartamára kóser kosztal lássa el a zsidó diákot. Később megismerkedtek a zsidó fiú családi viszonyai-val. Tizen voltak otthon testvérek. A leánygyermekeket a legnagyobb szeretettel nevelték és támogatta az egész család, gondoskodva számukra férjéről és kiházásításról. A fiúgyermekeket szintén gondosan nevelte az apjuk — egészen tizenhároméves korukig. Tizenhároméves korukon túl az apai ház még mindig szeretettel és nyájassággal volt nyitva előttük, de az ételtel küzdve, fiatalabb gyermekeket tanítva, maguk erejéből kellett folytatni tanulmányikat. Arról volt szó, hogy a korai küzdés milyen hatalmas fejlesztője az energiának és a tehetségeknek. Ezzel kapcsolatban tette a miniszterelnök a következő nagyérdékű és mély belátásra valló kijelentését:

Azt mondják, hogy én az általános választói jog követelésével *hütel-n vagyok a történelmi osztályokhoz.* Ez nem igaz. Nem vagyok hütel-n, sőt inkább én szeretem őket igazán, amikor azt akarom, hogy *ne tessepedjenek, ne sorvadjanak, hanem menjenek bele az élet versenyébe.* Hogyha ezt nem teszik, feltétlenül elpusztulnak, akármennyire óvjuk és tápláljuk őket. Én hiszek az erejükben, tudom azt, hogy megállják a helyüket, csak nem szabad engedni, hogy senyedjenek. Hogyha igazán szeretjük őket, most kell belevinni őket az erőket megedző, az izmokat felfrissítő küzdelembe, amikor még *kedvező pozícióban vehetik fel a harcot jövőjük biztosítására és vezető pozíciójuk megőrzésére.*

Magunk is azt hisszük, hogy nem az éther-injekciókkal való mesterséges óvás, de ez az egészséges edzés és nevelés az igazi szeretet.

Éneklő ifjúság

Felemelő és kedves élményben volt részük azoknak, akik április hó 24-én az Ujlaki templomban ott voltak *Breszlauer* Lászlóné liturgiai énekbemutatóján.

Ez a lelkes és a zsidó zenéért rajongó tanítónő egész éven át rendszeresen tanította növendékeit templomi és zsidó népi énekekre. Mint bevezetőjében mondtotta, tanítása *előfutárja akar lenni egy gyökeres zsidó zenei reformnak.* Kívánatos volna, hogy *közének* szerepeljen istentiszteleteinken, — visszahozhatnánk ezzel a templomba az elmaradt intelligens elemeinket, *aktív szerepet kapna a közönség*, biztosítva volna istentiszteleteink fegyelmé, méltósága és művészi színvonalát. Bebizonyosodott ez az idei őszi ifjúsági istentiszteleten, ahol ezek a gyerekek énekeltek.

Templomi közönségnevelésen kívül a tanítás második célja volt a zsidó házat elárasztani régi, szép melódiáinkkal. Sok *széder*-estére vittek haza a gyerekek itt tanult dallamokat, új kedvre derítettek sok komor felnőttest a családi asztalnál.

Harmadsorban a Chanukka- és Purim-ünnepélyeken való reprezentatív szereplésre kellett az énektanítás.

A közéneknél vezénlyésre nincs szükség, csak intonálásra. Szinte magától ment az egész éneklés, unisono, az összeszokottság egyenletes ritmusára. Szándékos egyszerűség a cél, hogy annál inkább lélekből jövő, univerzális, tömegben hömpölygő hatást lehessen elérni.

A hangverseny programm magában foglalta az egész esztendő liturgiáját, a reprezentatív célra betanított dolgok közt volt egy-két ügyes kánon. Legjobbban tettettek és kétségtelenül a legértékesebbek is a jemenita és a chaszid népi melódiák.

Szépen énekeltek a gyerekek, de a *bemutató eseményeszerű, legfelejthetlenebb eseménye a tökéletes rend és fegyelem volt.* Jól esett ez a külsőség a belőle áradó *ízig-veig zsidó szellem és zsidó tartalom mellett.*

Bár sok zsidó rendezvényről mondhatnánk ezt!

A Budai Hitközség nevében dr. *Benoschofszky* Imre főrabbi köszönte meg meleg szavakkal a betanító fáradozását.

Férjhezmenendők és nősülendők
forduljanak bizalommal a huszonhétéstendősé felettél **Nagy Jenő** házassági irodájához. Budapest, Rákóczi út hatvanégy. Telefon. [Dizkrét, cégjelzéstelen levelezés.]

Az erősebb jogán

Irta: KOREIN DEZSŐ

Ha majd a történetírás foglalkozik a XX. század jellegének megállapításával, nemcsak a technika és civilizáció fejlődéséről számol be, hanem hűsége sen meg kell írni, hogy ez a század az emberi brutalitás és gyűlölködés szomorú korszaka volt. Kezdődött a világháborúval, amely majdnem húszmillió ember életét oltotta ki és felbecsülhetetlen anyagi pusztulást idézett elő. Folytatódott az igazságtalan „békeszerződésekkel”, amelyek újabb keserűségnek és nyugtalanságnak esírítit hordották magukban. Utána a bolsevizmus, a keleti háborúk, a spanyol polgárháború és a Harmadik Birodalom nürnbergi törvényei. Utóbbiak kapcsán a féktelen zsidógyűlölet és üldözés, aminél, mint rendszeren, mi, védtelen zsidók játszunk a Prügelknabe szerepét. Ezek kihatásai, sajnos, bennünket magyar zsidókat sem kíméltek meg, ami a napirendre került ú. n. zsidójavaslat formájában jelentkezik.

Már most az a kérdés, hogy mi zsidók hogyan találjuk meg ebben a felfordult világban földi életünk lelki nyugalmát, micsoda életbölcseségre van szükségünk, hogy a mai vész es időkben jövőnkbe vetett reménységünket átmentsük? Soha jobban nem értettük a zsol-táros költő szavait: „Minden bölcsesség alapja az Istenfélelem”. Ehhez nem kell még bigottnak vagy fanatikusnak lenni. Ez a tulajdonképpeni vallásos érzés, a jírászás. Bölcseségek szerint az Örökkévaló a szívet értékeli. Csak Ő, aki belelát a szívekbe és vesébe, állapíthatja meg a bensőséges vallásosság és Istenfélelem kritériumát. A Biblia is csupán annyit mond: mit kíván tőled a Mindenható más, mint Istenfélelmet. Ez tehát az egyén boldogulásának, bizakodásának, a család harmóniájának és nyugalmának, egyszerűségi mint a társadalmi rendnek és állambiztonságnak szilárd alapja.

Vissza tehát a vallásossághoz! Ez legyen a vezérelv a mai kaotikus és gyűlöletet termelő világban. Ezzel egyetemben vissza az egyszerű puritán életmódhoz. Élünk úgy, mint elődeink éltek. Befelé, nem kifelé. Jákob ösátyánk is csak szerényen kenyeret és ruházatot kért az Örökkévalótól.

Nem szórakozást és kényelmet. Erősen elkanyarodtunk a jákobi életmód útjától az úgynevezett kultúrélethez, amely fizikailag ugyan sokat nyújtott és az életstandardot felfokozta, azzal egyetemben azonban az igényeket is. A civilizáció és technika előtörése lázasan termelte ki azokat az eszközöket, amelyek a modern ember kultúrigényeit kielégíteni vannak hivatva, de ugyanakkor *semmi sem történt a lélek és szív kultúrájának ápolására és fejlesztésére*. Fizikailag előbbre jutottunk és még jutunk, de lelkileg erősen visszamaradtunk. Így került a mai generáció abba a ferde helyzetbe, hogy *nem tudja a lelki kultusz szolgálatába állítani a modern technika eszközeit és nem tudja a fizikai kultúrát a lelki kultúrának alárendelni*. Sajnos, ennek a mai általános emberi mentalitásnak hódolt be a zsidóság is, holott a papi népnek nem az volna a feladata, hanem, mint a lelki kultúra fáklavívóinek elől kellene járni az igazságosság, az emberszeretet és vallásosság példaadásában. Messze menne annak a taglalása, mennyiben járult hozzá a mai zsidóellenes hangulathoz az a körülmény, hogy történelmi hivatásunk ellenére eltávolodtunk a Bibliában részünkre kijelölt úttól. Nincs most itt az ideje a rekriminációknak és szemrehányásoknak, de a mai szomorú idők szolgáljanak mementóul a jövőre nézve. Most az lett a főváb ellenünk, hogy túlnagy arányban vetjük ki részünket a nemzeti kultúrában. Sok a zsidó színész, művész, író és diplomás ember. Hogy ez a szemrehányás magán hordja a kultúrbarbárság bélyegét, nem számít. Az irigység nem ismer erkölcsi törvényeket és nem kíváncsi a „kultúrsmokkok” megállapításaira. Egyedül a gyűlölet ökoljogán dolgozik. Aki bírja, marja! Ide jutottunk a XX. században. Kézlegyintéssel intézik el a múlt század nagy magyarjait: Kosuthot, Széchenyit és Deákot. Ezek valószínűleg nem voltak jó faj-

magyarok, esetleg — zsidóberencek. Amit azonban a nagyok alkotnak, azt ma lerombolni készülnek. Ez utóbbi sokkal könnyebb. Hiszen antiszemitizmus mindig volt, van és lesz. Ennek gyökerei, sajnos, nagyon mélyen nyúlnak vissza évezredekre. Azonban ez az utolsó évtizedekben csak sporadikusan, nem ily brutális és veszedelmes közintézményekben jutott kifejezésre. A régi békebeli antiszemitizmus csupán egyesek veleszületett zsidógyűlölete volt, de nem a nagy általánosságé. Igaz, hogy azt a szerényen, egyszerűen élő zsidó őseink nem élesztették. És ebben is a mélységes hit és bizalom volt a hajtóerő. *Ők nem erre a földi életre helyezték a súlypontot, ők a jákobi kérelem szerint csak becsületes kenyeret és ruhát kívántak, nem palotákat*. Itt látom a probléma megoldásának rugóját és ezt szeretném beloltani hittestvéreimbe. A mi nagy történelmi szabadságünnepeknön is azt idéztük, hogy a Gondviselés azért szabadította fel Izráelt az egyiptomi rabszolgaságból, mert szorongatott helyzetükben is élték a maguk szerény, vallásos életmódjukat. *Mi ne szabotáljunk. Csak ne szúrjunk szemet ellenségeinknek feltűnő életmódunkkal. Százszázaléki tegyük meg kötelességünket hazánkkal és a társadalommal szemben, de élünk szerényen*. Erről és csakis erről prédikáljanak papjaink fáradhatatlanul és neveljék híveiket a jákobi igénytelen, de vallásos életmódra. *Oltsák be a zsidó hívekbe azt a felfogást és hitet, hogy az élet súlypontja nem itt a földön van az embertelenség és gyűlölet atmoszférájában, hanem a túlvilági életben*. Élünk itt szorgalmas és becsületes munkában eltöltött egyszerű polgári életet. Ez legyen életfilozófiánk a mai risusz-korszakban. Hisz, ha a történelem lapjait forgatjuk, láthatjuk, hogy „minden korban támadtak ellenünk, de az Örökkévaló megmentett bennünket”, mint azt a pészachi hagadában olvastuk. Eddig ezt csak a történelem lapjaiból ismertük, most sajnos a mai generáció saját bőrén tapasztalhatja, annak szenvedő alanya lett. *De semmikép sem esüggedjünk és bízzunk a leghatalmasabb Védőnkben, az Örökkévalóban, aki nem hagyta el soha Izráelt és nem fog elhagyni e vészterhes időkben most sem bennünket*.

Legolcsóbban mos, fest, tisztít
Geröffy gőzmosoda
 Szonydu- u. 68. Telefonhívó 12-57-67.
 Legkisebb mennyiségű kilós ruháért is házhöz küldök.

Ifjainkkal és öregeinkkel - Zsidó Imakönyv

Magyarra korszerűen átültette és magyar alkalmi imákkal bővítette Dr. Fényes Mór Budapest (Steiner Árminné) 1936

Írta: Prof. Dr. Heller Bernát

Fényes új imakönyvet ad: teljesen hagyományos és teljesen újat. A héber imákat változatlanul meghagyja (Lamalsinim kissé módosul), de a magyar ima igen gyakran korántsem fordítja a vele egy lapon közölt héber szöveget. Nagyon sok héber rész fordítatlan. Rendszerint dús a kártalanítás. Minden pótlás nélkül talán csak a 13 hitágazat marad, amely csakugyan nem ima. A *sacharisz* áldozati rendje helyébe vallástörténelmi áttekintés lép: mikép ítélték próféták, zoltárok, bölcséink áldozatról, lelki istentiszteletről. A hétfőre és csütörtökre szánt keserűségek helyébe válogatott zoltárok és prófétai szakaszok lépnek. *Bammeh Maadlkin* misnái helyébe áhitatos elmélkedés a szombat fényéről. Az áldozati szakaszok helyébe nemesbnel nemesb prófétai, zoltáros tanítások. Mint csökevény, felőltek az Engesztelő-nap muszafjában: „bánatos szívvel emlékezünk a megszűnt fényes áldozati ünnepségünkre”. A szombatbúcsúztató *Ve-jittén lechó* helyébe önálló imák lépnek, átszöve bibliai mondásokkal, aggádákkal. A hatalmas papi áldást kár gyöngíteni Ruth és Boaz történetére való utalással. Az áhitatot csak fokozhatja a nagyrészt kitűnően választott nagyszámú zoltár. Pl. nagyon szerencsés az étkezés utáni imába beleilleszteni a 23. zoltárt, mely Istent bemutatja előbb pázstornak, aki báránkját pázsi tolelőre, tiszta vizű forrásra terelgeti, majd pedig házigazdának, aki vendégének dús asztalt terít „sanyargatói okulására”.

Aggádában is bőven részlet benünket *Fényes*. Néha túlbőven. Mar bar Rabina mélységes imája az alázatról, a megadásról (*Elóhaj ne-caur*) kétszer is (130, 264 l.) kizsornul s helyébe kerül az aggáda, hogy Jesaja cédrusfába menekül, de Manasse király átfűrészelteti a fát a prófétával együtt. A tóra visszahelyezésénél is kissé zavar az aggáda

József koporsójáról. *Fényes* imakönyve valóságos anthológiája a szép aggádáknak. Főként az Atyák fejezeteinek számos misnája helyett enged vonzó aggádáknak, — kár, hogy azok úgy tűnnek fel, mintha az Abót traktatusából volnának valók. *Jóm Kippur koltoun* liturgiájában helyet talál még egy nevezetesebb darab Juda Halévy *Kuzari-jából* is.

Nines rá terünk hogy azt az igen számos részletet pedzzük, mely rászolgál elismerésünkre, amely megkap. Természetesen több száz oldal, több ezer mondat, több tízezer szó tolmácsolásánál nem kerülhető el, hogy szakszerű bíráló ne akadjon fönn egy-gy szón, egy-gy mondaton. Pl. nem világos Istenről, hogy „visszaszellemül”. A *Kiddus* nem „serlegima”, inkább ünnepszentelő. Fönnakadhatunk azon, hogy a *Taslich* imába miként kerül a „faji előítélet roszdája”. Itt-ott a tudományos megállapítás nincs tekintetbevéve. Dávid királyt néha (10, 34, 120) nem történelmi hűséggel mutatja be. A jelmondat: „ima áhitat nélkül olyan, mint test lélek nélkül” csak a talmud utáni korból mutatható ki (Steinthal). Onkelos (Akyas)-tól a Szentírásnak nem arameus, hanem egyik görög fordítása való.

De legeslegnagyobb részében *Fényes* műve a tudományra is tekintettel van. pl. a hasnoneus Mata-tiaszt nem mondja főpappnak (mert az nem volt), hanem „előkelő pap”-nak.

Általában a magyar imákat helyes érzék tünteti ki. Legelőbb is helyes stílusérzék. Emelt szarv helyett emelt főről szól. Ahol a héber szöveg az ember gyarlóságát úgy tünteti föl, hogy „por”, „féreg” vár reá, *Fényes* „enyészetéről”, „földanya kebelébe való visszatérésről” szól. Ha a perek bölcsessége azt tanítja, hogy bizonyos kérdések nincsenek kezünkben, *Fényes* úgy tolmácsolja: kérdések *kulesa* nines meg. Ha a zoltártást „veséi fenytik”. *Fényes*nél a lelkiismeret háborog. „Az álom kötelékei” helyett „az álom fátyla” száll szemünkre.

A stílusérzéknel jelentősebb az er-

kölesi érzék. Ez vezérlője *Fényes*-nek. A 105. zoltár fordításában melőzi az egyiptomi tiz esapást. Az árulók, besúgók elleni átokima (*Velamalsinim*) *Fényes*nél bensőséges fohász, hogy a gonosz indulatnak töredelmesen hódoljanak a jók előtt. El van fojtva a bosszú érzése itt is, az *Achorachamimban* is, mely a vértanuk emlékének szent. A 94. zoltár nem szólítja a bosszuállás Istent, hanem ekép indul: „Igazságszolgáltatás Istene, óh Uram, igazságszolgáltatás Istene, jelenj meg!” Ahol a zoltáros hálálkodik, hogy Isten őt a reáleselkedők ellenére áldja, ott *Fényes*nél az áldás az „irigyek okulására” szolg'ál.

Erkölesi érzék indítja *Fényes* arra, hogy az imának egyetemes célzatát tünteti föl: az egész emberiségért is imádkozunk. *Szim so-laum* a békeséget, a jólétet, áldást isteni könyörületet nemesak Izrael egyetemének kéri, hanem az egész emberiségnek. A tefilla záró imája azért fohászodik, „hogy megépüljön a népeket egyenlítő és békét sugalló templom...” A hétfő, csütörtöki *tachannun* toldalék a romlást az emberiségről kívánja elhárítani. Az Ujhold muszafja „közjóra szolgáló áldást” esd. A három történelmi fönnép muszafja könyörög: „Építsd templomodat minden nép számára való imaházza”. Jesája 56, 7. prófétai hirdetése szellemében.

Fényes imakönyve magyar imakönyv. Ha azt olvassuk a hétfő-csütörtöki betét előtt: „A zsidóság vérzivataros századaiból”, megcsap bennünket Kölesey lehelete. Ha bójtnapon megszólal „szentelt fájdalom”, érezzük Eötvös József nemes lelkét. Ha Cebától Istene, mint Hadak Istene szólíttatik, miénknek valljuk, mint zsidók is, mint magyarok is. A 60. zoltár pedig *Fényes*nél a *sacharisz*-ba egyenest, mint ima „a földarabolt honért” illeszkedik.

Fényes Imakönyvét egészében tapintat, vallásos és paedagógiai érzék jellemzi. Igen gyakran virtuózítás csillan föl. Nem egyszer művészi emelkedik. *Fényes* közhasznú művet alkotott.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég RÁDIO-típusokat díjtalanul bemutatja az összes Részlet Csere Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

BETEGTOLÓ.

és önhajtású kocsi nagy választékban. Kölesönzés is. SIESTA BETEGTOLÓKOCISIRAKTÁR Budapest, Damjanich-utca 49. Telefon 144-793 Kérjen árjegyzéket.

Az egyensúly — törvény

Paradoxonok tűzijátéka

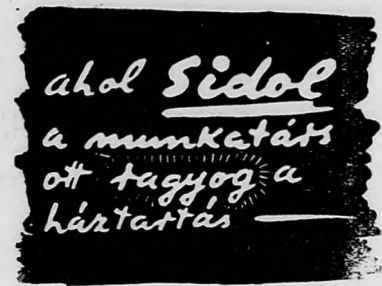
Igy lehetne röviden nevezni: *egyensúly-törvény*. A közizlés és a közvélemény azonban másképp nevezte el: *zsidótörvénynek*. Teljes címe ugyanis ez volna: *Törvény a társadalmi és a gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosításáról*. Minthogy pedig a közvélemény — zsidó részen épügy, mint a keresztényen — attól tart, hogy a hatályosság aligha lesz biztos, a biztosítás pedig aligha lesz hatályos, így hát a célba vett egyensúly is a társadalmi és gazdasági életnek inkább Wunschtraumja, mint megvalósítható céljai közé látszik sorozódni: ezért nevét sem a megvalólt, de alighanem kétséges céltól, hanem inkább a meg nem valótól, de viszont kétségtelen motívumtól a zsidógyűlöletől nyerte. Ha a zsidótörvény elnevezésben nincs is benne a gyűlölet szó, ez nem azt jelenti hogy nem ez az igazi motívum, mert csak a rövidség kedvéért maradt ki. Minden stilisztikából — nemcsak a zsidóból — meg lehet tanulni a stílus figurái között az *ellipsiszt*. Ez a stilisztikai figura, amelyben az író azért hagy ki bizonyos szavakat, mert úgyis hozzágondolja mindenki és éppen ezért rosszul is hangzanék, ha a fölösleget is kimondaná. Nos hát ilyen elliptikus elnevezés a *zsidótörvény* is. Mi azonban túlzott mértékben vettük ki részünket a kulturából és — elég helytelenül — megtanultuk a többi között azt is, hogy vannak esetek, amikor a diszkréció a köz íróit is kötelezi. Ilyen eset az is, mikor maguk a törvényalkotók nem vallják meg művük igazi motívumát. Ezért nem nevezzük mi a törvényt úgy, ahogy a közvélemény elnevezte, hanem nevezzük pur et simple és diszkréten *egyensúly-törvénynek*. Ezt annál is inkább tehetjük, mert ez is stilisztikai figura. Nincs ugyan a stilisztikákban kodifikálva — a zsidókban sem — számontartva sines, de annál ismeretebb a gyakorlathól: *lucus a non lucendo* a neve.

Egyébként a *paradoxonok* sorozata a címmel csak kezdődik. Folytatódik azután a cím mögött felsorakozó gondolatokkal. Úgyebár egyensúly teremtéséről csak ott lehet szó, ahol nincs egyensúly. Az új törvényjavaslat hívei szerint pedig azért nincs egyensúly, mert a zsidók több helyet „foglaltak el” a

gazdasági és kulturális élet terén, mint amennyi őket „megilleti” Ezért maradt sok keresztény ifjú állás nélkül. (Az állástalan zsidók persze nem okoznak gondot törvényhozóinknak!) Már most úgy képzelik az egyensúly helyreállítását, hogy a zsidókat kiteszik egy sereg állásból és ezeket odaadják keresztényeknek. Igaz — maguk is elismerik — annyi állást mégsem foglaltak el a zsidók, hogy minden keresztényt ki lehetne elégíteni. Hol lesz már most a társadalmi egyensúly, ha az állástalanok száma nem csökken? Hiszen az állások csak gazdát cserélnek, az állások száma pedig nem emelkedett, sőt félő, hogy a gazdasági világgdepreszió következtében még csökkenni fog? Hát tulajdonképpen hogy áll itt helyre az egyensúly?

Nagyon érdekes paradoxonok hangzottak el azután a parlamentben a nevezetes törvényjavaslat alkotói és védelmezői részéről is. Azt mondták pl. a többi között, hogy ezután már lesznek *keresztény zsidók* is. Nem tudni, kik örülnek majd jobban ennek, a keresztények-e vagy a zsidók, de annyi bizonyos, hogy az új kategóriabeliek is kegyetlen kegyelemnek fogják érezni azt a valamelyes kedvezést, amelyet ezzel nekik nyújtani akartak. Másik hasonlóértékű paradox-állítás volt az is, amellyel azt *akarták elhitetni*, hogy az új törvény nem érinti a magyar zsidók politikai és polgári jogegyenlőségét. Hát ebben csak annyi az igazság, hogy a halálos csapást tényleg nem lehet enyhé érintésnek minősíteni. De minden paradoxonnak teteje volt azután az a legmélyebb értelmű kijelentés, hogy a zsidókérdésnek ez a törvényhozási rendezése és az egész egyensúly-törvény tulajdonképpen a zsidóság érdekét szolgálja. Meg is akar-nám kérdezni tőlük: miért teszik ezt, hogy lehetnek — enyhén szólva — olyan kegyelműek, hogy a zsidóság érdekében tegyenek valamit? És világgá is kürtölik! Még el is találja hinni valaki?

Ezek után csak azon lehet esodálkozni, hogy nem okolják meg az új törvényt azzal az *ösi zsidó és keresztény erkölcsi alaptanítással*, hogy szeresd felebarátodat, mint tenma- adat, vagy hogy nem hivatkoznak az angol és magyar parlamentarizmus és törvénytörvényalkotás szellemének rokonságára, hiszen... hiszen némi-

nemű paradoxonkák ezekből is tel- nének... Ezek helyett hivatkoznak mégis valamire: hivatkoznak a tudományra, még pedig a tudományos statisztikára. De ezzel megint pechük van. Mikor a tavalyi sze- gedi beszéd azt állította, hogy azért van zsidókérdés, mert beszivárgás van, kis hüvös statisztika elég volt arra, hogy megdöntse ez állítás erejét, mert a számokkal okoskodni mégsem lehet. A törvényjavaslat komolyságát és indokoltságát szá- mokkal, statisztikával támasztják alá. Ezt a statisztikát egy „tudós” bocsátotta a kormány rendelke- zésre. Kitént azonban... no, mi is tünt ki?... Nem kevesebb, mint az, hogy ezek a „tudományos” össze- állított és feldolgozott számoszlopok nem mentesek a tévedésektől és hi- báktól, tehát nem megbízhatók. Semmi esetre sem annyira, hogy tudományos alátámasztásán szol- gálhassanak egy olyan messi- ki- hatású törvényalkotásnak, mint amilyen az egyensúly-törvény élet- re- hívása. Mi tehát illő szerénység- gel csak azt kérdezzük: ha egy tör- vényjavaslat sem a célt, amelyet szolgáltnia kell, nem érheti el, sem a „tudományos” alátámasztása, amellyel indokolják, nem kifogástal- nul helyt álló, akkor miért lesz és hogyan lehet abból a törvényjavas- latból törvény?

Mindezt pedig azért mondjuk el, hogy megint arra a konklúzióra jussunk, amelyre legutóbbi cikkünkben jutottunk. *Fel a fejfel!* Ez a törvény nem lesz hosszúéletű, mert nem lehet hosszúéletű. Nem hiszük, hogy egy olyan törvény, amely ilyen gyöngye indokolással készült, ilyen kétséges eredményeket ígér a kitűzött cél elérése szempontjából, amely annyi ellentmondást aktívál az általános jogelvet, a magyar alkotmány, a humanitás princípiumai és európai polgárosultság gondolatvilága részéről, életképes lehet. Megnyugtató — ez esetben

megnyugtató — a benne rejlő sok-Hitközségben is a belső egységet. sok paradoxon.

De van egy paradoxon, amely nem a törvényben rejlik, amely — sajnos — fájdalmas valóság és amely éppen ezért rendkívüli nyugtalanító. Ez a paradoxon: a magyar zsidóság legnagyobb, legtekintélyesebb vezető szervének, a fejének, elszomorító fejtelensége.

Mi voltunk az elsők, mi a harcossajtó, akik a jelen viszonyok alakulásának első napján azt hirdettük: félre minden ellentéttel, félre minden más szemponttal, most csak és egyedül csak a magyar zsidóság egyetemes érdekeiről lehet szó. Inicciatívát és cselekvést sürgettünk a legnagyobb zsidó organizációk részéről, olyan terveket és olyan cselekményeket, amilyeneket a mai szomorú viszonyok, a zsidóság lesújtottsága, a zsidó ifjúság kétségbeesítő helyzete, a zsidó családfeenntartók munkalehetőségének és kenyérkeresetének veszélybejutása napról-napra, óráról-órára egyre hangsúlyosabban sürget. Az iniciatívát és cselekvéseket első sorban a Pesti Izr. Hitközség előljáróságától és az Országos Irodától vártuk. Azt vártuk, hogy mindenekelőtt megváltoztassa eddigi meddő és állandó vereségekkel járó hatalmi pártpolitikáját s megszünteti eddigi szűklátókörű pártexcluzivitását. Azt vártuk, hogy békét és igaz megbékülést teremjen az egész vonalon. Annál is inkább, mert lehetetlen most már észre nem vennie, hogy a maga szűkrevont keretein belül kevés az alkotni tudó, ötletes és széles látókörű, igazán koncepciózus egyéniség.

Mi most sem akarunk ellenzékieskedni. De lehetetlen meg nem mondani, hogy ez nem mehet így tovább! Mi kérve-kérjük a Pesti Izr. Hitközség előljáróságát és az Országos Irodát, térjenek jobb belátásra. Szüntessék meg a pártexcluzivitást, vonjanak be minden szellemi és erkölcsi erőt az egyetemes magyar zsidó ügy szolgálatába, osszák meg a felelősséget minden komoly munkaerővel, aki az ügy szolgálatába akar állani. Mindenekelőtt meg kell teremteni a három magyar országos zsidó szervezet esücsképviselőt, amely minden vallási kérdés kirekesztésével kizárólag az egész magyar zsidóságot érintő közös politikai, társadalmi és gazdasági kérdésekben képviselné felekezetiünket. Azután meg kell teremteni az Országos Irodában is, a Pesti Izr.

Lehetetlen ma is fenntartani azt a diktatórikus rendszert, amely állandó belső ellenségeskedést tart ébren hol a vezetőség és a tisztviselők között, hol a hitközség és a cionisták között, hol a vezetőség és a saját fejükkal gondolkodó intellektüellek között. Lehetetlen állapot, hogy a mai viszonyok között jóformán az egész magyar zsidóság minden ügye egy diktátortisztviselő kezébe legyen letéve, hogy ugyanaz az ember in-

tézkedjék pl. a zsidóság egy manifesztációja ügyében, aki kis tisztviselői előlegeket, borítékrendelést vagy egy 20 pengős rendkívüli segélyt engedélyez. Tisztelet-becsület mindenki képességeinek. Senkit sem akarunk bántani. De újra meg kell mondanunk: a nagy idők nagy stílust követelnek! Adjon a mai előjáróság lehetőséget arra, hogy új erők kapcsolódjanak a munkába és ha ez sem elég, új erők vegyék át munkát!

Spectator

Hányan tértek ki 1919 óta?

Olyan fantasztikus számok és adatok láttak a napi és hetisajtóban napvilágot a kitérésekre nézve, hogy helyesnek találjuk a leghitelesebb hivatalos adatok alapján összeállítani az 1919 év óta kitértek és visszatértek számát.

E szerint 1919-től 1936 év végéig 20.592 egyén tért ki Magyarországról területén, viszont azonban 3967 egyén tért át zsidó hitre.

A részletes statisztikai adatok a következők:

Áttérések izraelita vallásról keresztény vallásra Magyarországon. 1919—1936.

Év	a római katolikus	a görög katolikus	református	40ostai evangélikus	a görög keleti	unitárius	baptista	Összesen
vallásra:								
1919	4209	7	1944	865	14	107	—	7146
1920	1086	4	561	232	8	32	2	1925
1921	485	2	261	67	2	10	—	827
1922	315	3	135	39	1	5	1	499
1923	266	6	150	25	3	7	1	458
1924	238	4	105	76	1	8	1	458
1925	238	5	113	41	1	14	—	433
1926	262	4	128	50	2	5	—	451
1927	256	—	99	54	2	1	—	412
1928	295	3	140	73	—	5	—	517
1929	345	7	163	72	—	1	—	588
1930	426	2	163	59	1	3	1	635
1931	398	6	155	63	3	10	1	636
1932	424	7	157	87	—	10	3	688
1933	595	9	224	67	2	12	—	909
1934	751	6	247	105	1	15	3	1128
1935	795	3	325	129	—	8	1	1261
1936	1056	8	406	166	2	8	1	1647
								20.592

Áttérések a keresztény vallásról izraelita vallásra Magyarországon. 1919—1936.

1919	105	4	19	8	1	—	—	137
1920	134	1	21	9	2	—	1	168
1921	176	4	21	14	3	3	—	243
1922	217	3	76	40	2	1	—	339
1923	226	4	66	24	4	2	—	326
1924	208	—	65	39	1	2	—	315
1925	201	3	82	22	1	2	—	311
1926	175	1	67	23	4	1	—	271
1927	185	2	58	28	—	3	—	276
1928	147	7	29	13	2	1	—	199
1929	131	1	52	19	—	1	—	204
1930	129	3	30	17	—	1	—	180
1931	112	1	36	20	1	—	—	170
1932	93	4	26	20	1	—	—	144
1933	107	—	23	10	3	3	1	147
1934	132	4	36	14	5	1	—	192
1935	137	—	41	15	2	2	—	197
1936	100	1	28	15	—	—	—	144

Elkészett töprengés*

Írta: Berényi Sándor dr.

Korholó írásaimat igen sokan megértéssel fogadják, akik látó szemmel látják a zsidóság jelenlegi helyzetét és érzik, hogy a kultúremberiség körében esekély száma ellenére mennyire más pozíció várna rá, ha régi bálványait ledöntve csak az egy igaz Isten vezérelné őket útközlőn. Am a maradiság indulatosan tiltakozik az ellen, hogy az új próféták harsónája megszólaljon. Azt hiszik, hogy Józsuá óta még mindig egy helyben áll a nap és az élet kerékének is egy helyben kell maradni. Istenkáromlásnak mondják, ha valaki új dalt énekel a régi szövegre, hátha még a szöveg is új, őh az örtelem.

Szerintük a forma a lényeg. Avagy nem láttatok még úgynevezett jámbor zsidót, aki a tízparancsolat valamely igéjét könnyedén megszegte, de fődétlen fölvel egy korty vizet a világot nem innék, mert ez szent hagyomány.

Ellenségeink bűnei is legalább annyira meg nem számolhatók, csakhogy talán másfélék, ámde sohase feledkezzünk meg arról, hogy *mindig azoknak van igazuk, akik többségben vannak* és a felelősségrevonás félelme nélkül ítélkezhetnek. Igazságuk tudata azonban azt is parancsolja, hogy szétzóródottságunkban okosoknak kell lennünk és a legjogosabb védekezéssel sem szabad fegyvert adni az üldöző kezébe.

Egy ilyen dacos ellenállásról akarok most beszélni és nem a bálványozott hagyományokról, amelyek pedig sokszor már a józan észbe ütköznek túlzásaikkal és békllyót vernek a szabad mozgás lábára. Ez az ellenállás kiszámíthatatlan következményeket vont maga után, de annak idején nem is sejtettük, hogy az akkor már dús virágzású gyűlöletet szép lassan a paroxysmusig fogja növelni.

Nagy esztelenség volt a ma-

gyar zsidóság elszánt ellenkezése 1919 gyászos éve után, amikor az egyetemi numerus clausus törvényével a jogfosztás első csapását mérték reánk.

Ha akkor a zsidóság ezt az aránylag jelentéktelennek mondható megpróbáltatást a megaláztatottság fájó érzésével és a nyugodt öntudat méltóságteljes fölénnyel fogadja, a vihar szép lassan elül és egy-két év múlva a megbékélés szelleme lett volna úrrá a magyar közélet felett. Passzivitásba kellett volna lépniünk, mert a győzelemhez semmi reménységünk nem volt.

Ehelyett azonban egy érthetetlen elbizakodottság sorompóba állította az egész magyar zsidóságot. Egyetlen zsidó ifjúnak sem lett volna szabad az egyetemek auláját beiratkozás végett átlépni, sőt tekintettel az ország megesonkított és a magasabb képzettségűek mindent elárasztó voltára ép oly kevésbé lett volna szabad olyan *zajos toborzást* rendezni a külföldre exportált tanuló ifjúság sorában, ami természetesen nagy visszatetszést keltett azok körében, akik lassan rájöttek, hogy a zárt szám törvényét ilyen módon nagy mértékben kijátszották s ezen felül még a többnyire közadakozásokból iskolázó zsidó ifjúság sokkal nagyobb felkészültséggel tud az élet nehézségeivel megbirkózni, mint az itthonmaradtak.

De én nem is erre vagy kevésbé erre kívánom a súlyt helyezni, hanem inkább arra, hogy a zsidóságnak emberi és állampolgári jogaiban történt súlyos

sérelme miatt egy időre legalább büszkén félre kellett volna állnia. Elvégre a világ nem roskadt volna össze, ha a numerus clausus életbelépése idején ifjaink 1—2 éven át szüneteltek volna. Hiszen ezt az időt is hasznosan lehetett volna eltölteni, a választott pálya gyakorlati részének elsajátításával. Legfeljebb egy- vagy két évvel később lett volna doktor a törvény életbelépésekor még csak 18 éves ifjú és megvárhatta volna a hullámok lecsendesedését, egy békésebb atmoszférát, mely a nagy tülekedés elmaradása esetén bizonyára bekövetkezett volna.

Ehelyett, úgyszólván mindenki szerencsét próbált a beiratkozás megkísérlésével, protekió után hajhásztak, pénzzel vagy anélkül és egészen bizonyos, hogy azoknál, akik valamelyik magyar egyetemre bejutottak, nem teljesen érvényesült a szelekió.

De ami ennél még nagyobb baj volt, eleinte nem érvényesült a kiválasztás még azoknál sem, akik külföldi egyetemre törekedtek, hiszen a felizgatott zsidó közösségnek a sippal-dobbal való toborzás alapján azt kellett volna hinnie, hogy árulást követ el az a zsidó fiatal ember, aki érettségi bizonyítvány birtokában — mellékes, hogy milyen a rátermettsége — nem megy főiskolára. Itthon, ha lehet, külföldön, ha muszáj. És megindult a kivándorlás, mert mindenki élni akart a kezében levő ígérvennyel. Senki sem törődött azzal, hogy a csonka országnak leromlott gazdasági viszonyai kibírják-e a nagy ostromot, mely talán a békeidők tülekedését is felülmultha.

Ne téveessen meg senkit, hogy a külföldön végzetek között többeknek sikerült tehetséggel és szerencsével kiemelkedő pozíciókra szert tenni és a lapok rovatába is bekerülni. De azért mégis helytelen taktika volt az a gyakran hallott felkiáltás: Lám! lám! Ilyenek vagyunk mi zsidók! Nem olyan alpári fajta, mint ahogy az antiszemita urak hirdetik! — És a hihetetlen naivság azt hitte, hogy ezzel az eldicsekvéssel használ, holott ellenségeinket, csak még jobban ingerelte, a jóindulatú embereket pedig féltékenyvé tette. No, no, mondják az utóbbiak, talán a mi gyerekeink sem utolsók a gáton! — Felesleges és káros volt ez a különben sem ízléses ön-

Pintér Miksáné szül. Grünfeld Erna, mint neje, Kalmár Gyuláné szül. Pintér Aranka leánya dr. Pintér Zoltán fia és Kalmár Gyula veje, fájdalomtól porig sújtva, megtört szívvel jelentik, hogy a legjobb férj, szerető apa, após, és rokon

PINTÉR MIKSA
az Országos Egyetértés
főszerkesztője

60 éves korában hirtelen elhalálozott.
Folyó hó 4-én, szerdán délelőtt fél 12 órakor temették a főköszerkeztrai izraelita temetőben, a Pesti Chevra Kadisa által adományszótt díszsírhelyre.
Gyászolják szerető rokonait: a Grünfeld, Halmos, Vermes és Kadó családok.
Emlékét örökre szívünkbe zárjuk!

*) Kétségtelen, hogy a fenti cikkben tárgyalt kérdés felől igen eltérőek lehetnek a vélemények, azonban a szerkesztőség respektál minden komoly véleménynyilvánítást és nem zárkozhatótt el már a cikk illusztris szerzőjére való tekintettel sem, hogy a benne megnyilvánult eredeti felfogásnak teret ne adjon.

tömjenezés, mert a meggyőződésre alkalmatlan és az elfogultságra hatástalan volt.

Sokan mentek külföldi egyetemekre, különösebb ambíció, vagy tehetség nélkül is, mert vajjon melyik 18 éves ifjú nem képzei, hogy a marsallbotot tarsolyában hordja és ne menne szívesen valamely világvárosba, pláne közadakozásból kapott támogatással? Az ifjúságtól, még a gyöngébbjétől sem lehet ezt rossznevű venni, de hol voltak a mi bölcsőink, akik a megnyilvánult „mohóságot” (a megdicsőült nagy Apponyink használta ezt a kifejezést) kissé leszerelték és egy józanabb, szűkebb mederbe terelték volna? Kinek a lelkén szárad a sok nosztrifikálatlan diploma és utóbb félbemaradt karrier?

És ami ennél sokkal károsabb, ki tudná kiszámítani, hogy a numerus clausus törvényével való szembezállás, fenegyerekkedés hogyan szította az antiszemitizmus parazsát a mai napok megdöbbentő fokáig?

Változtatni a megtörténteken — sajnos — ma már nem lehet, de tanulni, okulni, belőlük még mindig nem késő. A zsidóság vegye elő igazán azt a sokszor emlegetett jobbik esztét, tudjon egy kicsit lemondani, engedje át a primöröket és a premiereket — egy időre legalább: húzza meg magát a családi tűzhely melegénél és szerénységénél, amint ezt Zsolt Béla oly gyönyörűen és melankólikusan ajánlotta egyik cikkében. Amíg vihar van odakünn, nem okvetlenül kell az ablakokat kitárni. Addig is míg kiderül — eljön az ideje — okuljunk a multból „az állami, társadalmi és gazdasági élet egyensúlyának hatályosabb biztosítása végett szükséges intézkedések” felől készülő törvény szomorú alkalmából. Ezúttal a zsidó magyarság léteérdeke forog kockán, de azért mégse kérünk kegyelmet, csak igazságot.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNKA

A bécsi hitközség

— egyes hírek szerint — a közeljövőben *ismét megkezdí működését*. állítólag már át is nyújtották a Gestapo-nak azt a névsort, mely az új hitközségi elöljáróság tagjainak neveit tartalmazza, engedélyezés végett. Az új vezetőség tagjai között a régi vezetőség 10 tagja szerepel.

A hitközség működésének megkezdésével *egyidejűleg kezdik meg újra munkájukat azok a zsidó intézmények*, melyek március hó 12. óta szüneteltek, így többek között a Palesztina-Hivatal is.

A kivándorlás kérdése

természetesen még mindig élénken foglalkoztatja az érdekelteket azonban ennek keresztülvitele roppant nehéz, mert a hatóságok *nem igen adnak kiutazási engedélyt azoknak a szakembereknek*, különösen 45 év alatt, akiknek munkásságát egyelőre az ország nem nélkülözheti. Sok esetben ezeket a szakembereket Németországba vitték, ahol természetesen haladéktalanul állásba jutottak, miután az egész országban igen nagy szükség van szakemberekre.

Az Egyesült Államok

mos egyesíteni kívánja a német és osztrák bevándorlás kérdését, oly módon, hogy a bevándorlási arányt a két egyesült ország részére együttesen állapítja meg. Míg az osztrák kvóta eddig 1413 bevándorló letelepedését engedélyezte és a német arányszám állítólag 25.000-re rúgott, addig az új közös arány most 25.947 lelket tesz ki. A kvótaegyesítés azonban természetesen az osztrák zsidóknak nagyobb arányú beutazási lehetőséget akar biztosítani, mint az eddigi volt.

A teológiai szeminárium

könyvtárát 50 évi fennállás után — egyes hírek szerint — *a hatóság bezáratta és a könyveket elszállította*. Többször tízezer könyvről van szó. Arról, hogy a könyveknek mi lett a sorsa, eddig ismeretlen.

A zsidó kereskedők

és üzletemberek letartóztatása még mindig tart. Így őrizetbe vették az *Isaák* fivéreket, Paul *Simont*, Hermann és Joseph *Fabert*, az ismert áruháztulajdonosokat és ugyanekkor őrizetbe vették a cég könyvelőjét, *Jung Leibet*. A vád az ellenük,

hogy hamis mérleget készítettek. A letartóztatottakat a bíróságnak adták át a további eljárás lefolytatása végett. A legutóbbi napokban ilyen címen igen sok kereskedőt tartóztatnak le.

A Palesztina-bizottság

megkezdte munkásságát, amennyiben útiak indult egész Palesztinán át. Ez az út 14 napig fog tartani. Jeruzsálembé érkező jelentések szerint a Közel-Kelet centrumaiban a bizottság új működésével kapcsolatban *egyre nagyobb arányokat ölt az agitáció az angol kormány Palesztina-politikája ellen*. Az arab lapok szerint nemcsak Kairóban, Alexandriában, Damaskusban, Aleppóban és Homsban, hanem Sidonban, Tyreben, Hamban, Beirutban, Bagdadban és más városokban angolellenes tüntetések voltak. Ezeknek a tüntetéseknél alkalmával az arab vezetők állítólag közölték, hogy táviratilag tiltakoztak Londonban és Jeruzsálemben Palesztina megosztásának terve ellen.

A zavargások és terroreselekmények

most, hogy a bizottság utazását az országon át megkezdte, *ismét nagyobb méreteket öltenek*. Egy felfegyverzett terrorista banda megtámadta Kfar Menachem és Giwat Ada telepítvényeket, azonban a támadókat a telepítvény munkásai elűzték. Ugyancsak megtámadták arab terroresapatok Rosch Pinchát és Safed zsidó negyedét is. A tel-avivi „Dagania” péküzemre egy arrahaladó autóból lövéseket adtak le, melyek azonban senkit sem sebesítettek meg. Egy felfegyverzett arabokból álló csoport Azun arab faluban, Tulkarem közelében egy rendőrsztagot támadott meg, mely támadásnak 9 arab rendőr esett áldozatul. Több támadó is életét vesztette.

— A bukaresti zsidók repülőgép osztágot alapítanak a *hadserg számára*. A bukaresti orthodox izraelita hitközség elnöke, I. Finkelstein volt szenátor felhívást intézett a román főváros zsidó lakosságához, melyben felszólítja, hogy mindenki, úgy magánosok, mint intézmények adakozzanak tehetségükhöz mérten egy repülőgép osztág megépítésének költségeire, mely II. Károly király nevét viselje.

Most jelent meg!

A legaktuálisabb könyv!

Zsadányi Oszkár:

Kereszténység, Nyilaskereszt, Zsidóság
c. tanulmánya.

50 magyar politikai nyilatkozatával
Keresható lapunk kiadóhivatalában is. Ara a Zsidó Élet olvasói részére csak 1.— P. Vidékre 20 fillér portó.

Minden zsidónak el kell olvasnia és tovább adni!

HIREK

NAPTÁR

1938 május 6, péntek — Ijar 5. (szombat bejöv.: 6.45) — május 7, szombat — Ijar 6. (heti szakasz: Kódósím, haftóra: haló kivné köszö-vun, 2. perek, szombat kimen.: 7.45) — május 8, vasárnap — Ijar 7. — május 9, hétfő — Ijar 8, sáni böjt. — május 10, kedd — Ijar 9. — május 11, szerda — Ijar 10 — május 12, csütörtök — Ijar 11, chamisi böjt — május 13, péntek — Ijar 12 (szombat bejöv.: 6.55) — május 14, szombat — Ijar 13 (hetiszakasz: Emór, haftóra: Vöhakóhenim, vöhalvijim, 3. perek, szombat kimen.: 7.55) — május 15, vasárnap — Ijar 14 — május 16, hétfő — Ijar 15, seni böjt — május 17, kedd — Ijar 16 — május 18, szerda — Ijar 17 — május 19, csütörtök — Ijar 18, ómerszámlálás 33. napja (lag beómer).

Tisztelettel felkérjük hátralékos előfizetőinket, hogy tartozásaikat rendezni sziveskedjenek, hogy a lap küldésében fennakadás ne történjék. A mai súlyos időkben a felekezeti sajtóra nagy bivatás vár s e hivatásunknak csak úgy tudunk eleget tenni, ha hittestvéreink támogatnak. Minden egyes új előfizető hitünk pezielőjét erősíti. Kívánatra mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal.

Kecskeméti Vilmos síremlékét 1938 május hó 8-án déli fél 12 óra-
kor avatjuk fel a rákoskeresztúri zsidó temetőben (1/a szakasz I. sor 26).

A megdicsőült tisztelői és barátai ott gyűlnek össze, hogy kegyeletük adóját újból leróják a magyar újságírás és a felekezeti élet lelkes és önzetlen harcosa iránt.

özv. **Kecskeméti Vilmosné**
Kecskeméti György és Andor
és
a „Zsidó Élet” munkatársai

Köszönettel nyugtazzuk a beérkezett következő adományokat:

Steiner Mór kormányfőtan.	10 P
Schiffer Mórné	10 „
K. A	10 „
Gy. M.	10 „
Dr. Halpert Salamon fő- rabbi (Tapolea)	5 „
G. E.	5 „
Dr. L. M.	2 „
Richter A. (Dunaföldár)	2 „

— **Meghalt Pintér Miksa, az Országos Egyetértés főszerkesztője.** Folyó hó 2-án gyászos hirtelenséggel hunyt el Pintér Miksa főszerkesztő 60 éves korában. 14 éven keresztül nagy és lelkes fanatizmussal szerkesztette lapját. Mindig szem előtt tartotta a becsületesség, a hazaszeretet és a hit magasztos eszméit. 42 évig működött, mint újságíró. Magyarországon 1960-ban még az egykori Egyetértés c. napilapnál fejtett ki nagy-sikerű írói tevékenységet. Később a Neues Politisches Volksblatt szerkesztője is volt és 1926-tól kezdve szerkesztette az Országos Egyetértést. Halála nagy veszteséget jelent a magyar zsidóság életében. Temetése f. hó 4-én, szerdán délelőtt 1/22 órakor volt a rákoskeresztúri izraelita temetőben, a Pesti Chevra Kadisa által adományozott díszsírhelyre. A temetésen a magyar zsidó felekezeti élet, valamint a társadalmi előkelőségek színe-java vett részt.

— **A Magyar Zsidó Múzeum kiadványa a vatikáni palota tanács-termében.** Néhány hónappal ezelőtt jelent meg a Magyar Zsidó Múzeum kiadásában dr. Munkácsi Ernő „Miniaturművészet Itália könyvtáraiban” c. könyve, mely nagyrészt a Vatikánban őrzött héber miniatűrös kódexekkel foglalkozik. Alle-arede biboros, a vatikáni könyvtár prefektusa most értesítette a múzeumot, hogy „ez a szép és rendkívül hasznos művészettörténeti kiadvány méltó helyet fog találni a mi nagy tanácsstermünkben”.

— **Kedvezményes utazás a Szentföldre. Sevouth Jeruzsálemben.** Május 24-én indul Budapestről és 25-én Triestből kedvezményes társasutazásra a Szentföldre Adriaticae „Galilea” és „Gerusalemme” szalongőzöiseivel dr. Patai József vezetése alatt. A programba fei van véve a Szentföldnek minden fontosabb régi és új nevezetessége. Részt vehetnek olyanok is, akik csak a hajón tartanak a társasággal. A visszafelé szóló hajójegy tetszés szerint meghosszabbítható. Felvilágosítás, prospektust küld az *Adriaticae tenaerhajózási rt.*, Budapest, Thököly-út 2. (telefon: 131—413 és 130—384), valamint a „Múlt és Jövő” kiadóhivatala, Budapest, Vadász-u. 11. (telefon: 119—955).

STREINITTER GYULA vas róz. acélfűtő, sodronyágvébet üzem. Speciális autógépezésű üzbelyek, kályhák, záruk, redőnyök készítése és szakzerű javítása. Vándorújságok csak la kivételben kimondottan új anyagokból

Budapest, VII., Dob utca 45. Tel: 143—15

— **Tisztújítás Sárospatakon.** Április 18-án tartotta tisztújító közgyűlését a sárospataki izr. hitközség, melyen elnökke Szoffert Mórt választották. Alelnök lett Rosenblum Jenő, gondnokok Weiszberg Márton és Kohn József, ellenőr Öhlbaum Ármin, pénztárnok Salamon Jakab. Választmányi tagok: Birnbaum Sámuel, Burger Sándor, Zeisler Izidor, ifj. Dancziger József, Dancziger Zoltán, Édlisz Hermann, Grünfeld Nándor, Knöpfler Zoltán, Kósa Sándor, Klein Hermann, Landau Ferenc, Lefkovits Jenő, dr. Moskoviits Arthur, Rohtbart Márkus, dr. Szász Miklós, Weisz Albert.

— **Dr. Roth József halála.** A sátorlajúhelyi statusquo hitközség kiváló elnöke, dr. Roth József, április 16-án hirtelen elhunyt. Halála osztatlan részvételt keltett. Ismét ki-dőlt sorainkból a magyar zsidóság egyik lelkes katonája. Temetése április 18-án ment végbe. Róth Sámuel főrabbi imája után a hitközség és a zsidó intézmények nevében dr. Lichtenstein Jenő, az ügyvéd-társadalom nevében dr. Búza Béla mondott megindító búcsúszavakat.

— **Magyar Diákok felvétele a jeruzsálemi egyetemre, a haifai műegyetemre és a palesztinai mezőgazdasági iskolákra.** A Jewish Agency Magyarországi Palesztina Hivatala közli, hogy május hó első napjaiban Budapesten lesz Ari Ibn Zahav, a jeruzsálemi egyetem tanulmányi főtitkára, aki személyesen is felvilágosítást ad a magyar diákoknak a palesztinai főiskolákra való felvétele tárgyában. Részletes felvilágosítás a Palesztina Hivatalban (VI., Andrassy-út 67.) kapható minden vasárnap délelőtt 11—1, valamint kedden és csütütökön este 7—8 óra között.

— **Japánban nincs antiszemizmus.** Japán londoni követe, Joshita a Zsidó Távirati Iroda munkatársa előtt tett nyilatkozatában kijelentette, hogy azok a hírek, melyek arról számolnak be, hogy Japánban antiszemita mozgalom észlelhető — nem felel meg a valóságnak. Az esetleg Németországból és Ausztriából jelentkező menekültek kérdése sem jelentkülön problémát. A japán népben nincsen faji előítélet a zsidókkal szemben. A japán hatóságok úgy kezelik a zsidókat, mint minden külföldit: senkit az országból zsidó kultúra miatt nem fognak kiutasítani.

Miért kellett és miért kell...?

(Levél a szerkesztőhöz)

Már régen nem kerestem fel Szerkesztő Urat soraimmal, mert bár a legintranszigenőbb hitközségi ellenzékhez tartozom, mégis magam is úgy véltem, hogy a mai időkben le kell fekezni az ellenzéki hangot. De most már nem hallgathatok tovább, meg kell egyet-mást kérdezmem Szerkesztő Úrtól.

1. Mindenekelőtt azt: a Pesti Izr. Hitközség elöljárósága nem tudja, milyen időket élünk?

2. Ha tudja, éppen ezt az időt tartja alkalmasnak horribilis adó-emelésekre? Én is azt vallom, vegye ki ma minden zsidó a részét az elháríthatatlan áldozatokból. — De lehet-e a mai viszonyok között valakinek adóját 5 pengőről 200 pengőre, vagy 6 pengőről 100-ra, 500-ról 2500-ra, 12-ről 400-ra, 250-ről 1500 pengőre felemelni? S ha a mostani felémelés indokolt, *kit terhel a felelősség az előző évek hallatlanul durcsony kivetéséért?* Ne értsen félre Szerkesztő Úr, én is amellett vagyok, hogy mindenki viseljen a hitközség terheiből annyit, amennyi jog és méltányosság szerint rá hárítható. De lehetséges-e az, hogy *több mint 4000 embernek éppen most így emeljék az adóját?*

3. Bizonyára Szerkesztő Úrnak is az a felfogása, hogy a mai viszonyok között fontos, hogy a *zsidóságon belül béke legyen*. Nos hát, a Pesti Izr. Hitközség legfőbb hatalmassága hamarosan meg is kötötte a maga külön békéjét a képviselőtestület egy „ellenzéki” csoportjának a vezetőjével. *Az ellenzéki csoport a békéért azzal fizetett, hogy lemondott a hitközségi választójogi reform sürgetéséről.* (Jutalma pedig az volt, hogy a képviselőtestületnek a békekötés után összehívott első értekezletére vagy ülésére *ezt a 8 tagú ellenzéki csoportot már meg sem hívták.*) Kérdem Szerkesztő Urat, miért kellett az ellenzéki csoport vezetőjének programjuknak ezt a legfontosabb pontját egyszerűen elárulni? Kérdem továbbá: *még ma is azt a szellemet akarják a hitközségben fenntartani — most már „ellenzéki” segítséggel —, amely a 64.000 adófizető zsidó közül csak az egyötöd részének akar váasztójogot adni?*

4. Nem tudom, olvasta-e Szerkesztő Úr, hogy a fentidézett képviselőtestületi ülés határozatából a hitközség milyen szociális programot hozott nyilvánosságra. Meg akarom kérdezni: *nevetett-e vagy sírt Szerkesztő Úr, amikor ezt olvasta?* Az a hallatlan naivitás, az a teljes tájékozatlanság, az a boldog és vakmerő tudatlanság, amely felelőtlenül meri a legnagyobb és legnehezebb szociális kérdéseknek közeli megoldását programmba venni és ígérni: vagy nevetésre, vagy sírásra ingerel. És azok a gverekes általánosságok!? Hát nem restellik —

most, most ilyen programmal kijönni? Amikor már nem is program, hanem tethek kellene?

Nem is folytatom tovább a kérdést. Csak még egyet: *Miért kellett és miért kell túrni az öntelt tudatlanságnak ezt a grasszálását?*

Szerkesztő Úrnak régi, igaz híve

Schwarz Adolf

— **Az új héber irodalom** címen tart előadást a Magyar Cionista Szövetségben (VI., Andrassy-út 67.) H. Patai Éva f. hó 11-én, szerdán este ¼9 órakor. Belépődíj nincs.

— **Új héber kurzus indul** a Cionista Szövetségben (VI., Andrassy-út 67., I. em.) május 15-én kezdőknek és haladóknak, kisebb és nagyobb csoportokban, heti 2 órában.

Jelentkezni lehet a Szövetségben 9—1 és 4—6 óra között, vagy telefonon: 128-489. — A kurzus díja 3 hónapra 5 pengő. A Szövetség tagjainak ingyenes.

— **Dr. Oscar Bie halála.** Berlinben, 74 éves korában elhunyt dr. Oscar Bie tanár, a kiváló publicista, zenekritikus és művészettörténész. Bie tanár Breslauban született, 1890-ben a művészettörténet magántanára lett a berlini technikai főiskolán, majd 1901-ben rendes tanár. Mint a „Die neue Rundschau” közismert havi folyóirat társkiadója és szerkesztője, melyet 1894 óta alakított át ebben a formában a korábbi „Freie Bühne”-ből, jelentős helyet foglalt el Berlin irodalmi életében.

Kecskeméti Vilmos szelleméhez Síremlékének felállítására alkalmából

*A sírhalom csupa virág és pázsit.
Ez a szeretet élő, nagy csodája:
A sír naponta könnyesőben ázik!*

*Egy hült, nemes szív elomló porából
Az emlékek fénygyűjtő fókuszában
Az elnemmúlás tanúsága lángol...*

— *Most porodon köemlék áll szerényen.
Óh, örök jelkép: A kövek hatalmas
Sujt régig annyi jóság, erényen.*

*Ezt a követ nem megkövezésre szánták:
Legyen szimbólum, hol könnyes imával
Megállnak majd a süketek, a sánták!*

*Akikért éltél, akikért meghaltál
S akik eljöttek: s most szellemszergként
Tízennégyzre láthatatlan falt áll...*

— *Én a betegség béklyós foglya lettem:
Nem mehetek! De egy sorsverte népnek
Fia, leánya zokog ott helyettem.*

KATONA FERENC

A sirok ápolása

úgy a Kerepesi-úti mint az új központi izraelita temetőben **április hó közepén megkezdődött** Befizetések a **Pesti Chevra Kadisa** székházában, VII., Erzsébet-körút 26. szám alatt eszközölhetők, esetleg ugyanoda postán is beküldhetők.

A zsidó ifjúság arca

Irta: Dénes Béla

A Miefhoe elhatározta, hogy ipari átképző tanfolyamot létesít. Az egyesület részben saját maga állít föl műhelyeket, amelyekben a jelentkezőket kiképezik, részben üzemekben helyezi el a jelentkezőket. A tanfolyamokat három hónapos időtartamra tervezik. (Napilap híre.)

Abban az új helyzetben, amely a magyar zsidóság előtt áll, most az a legfontosabb, hogy ne veszítsük el fejünket, nézzünk szét portánkon, lássuk meg hibáinkat, küszöböljük azonnal a legerőteljesebben ki azokat, mert csakis így tudjuk erőnket egyesíteni. Épp e sorok írója már jóval *Kovács Alajos* s a most közkezen forgó, a zsidóságot érintő statisztikai adatok előtt nem is egy cikkben fölvázolta azt a mindennél szomorúbb tényt, hogy az antiszemitizmustól függetlenül: két emberöltő mulva nem lesz zsidókérdés, mert a zsidóság száma 150—200 ezerre fog esökkenni. Sajnos, a magyar zsidóság sohasem szerette az őszinte beszédet, nem adott, vagy nem szívesen adott hitelt azoknak a komoly hangoknak s bírálatoknak, amelyek pedig már évek óta, mindenkor saját érdekeik ellenére, ám kizárólag a közösség javára hirdetik: *baj van, nagy baj van, ez így nem lehet tovább!* Szomorú elégtétel nekünk s a *Zsidó Élet*-nek, melynek hasábjain jelentek meg jobbra ezek a bírálatok s szerezték meg a lapnak a „destruktív” jelzöt, hogy az egyik hetilapban egy keresztény felekezet lelkesze, midőn százszázalékosan kiáll a zsidók mellé a most készülő zsidó-törvénnyel szemben, nem mulasztja, mert nem mulaszthatja el megjegyezni: *nézzenek önmagukba is a zsidók a megpróbáltatások ez óráin! Mert bűn és hiba van a zsidóságban is és ez tehetetlenként nyomja a törvényt!* Ezeket a szavakat meg kell szívlelnünk, már csak azért is, mert kívülálló s objektív szájából erednek.

Ha tehát a zsidó ifjúság mai arcvál akarunk foglalkozni, úgy elsősorban a Miefhoét vesszük szemügyre, legfőképpen azért, mert az egyetemi hallgatók szervezete a legjobban megszervezett ifjúsági alakulatunk. Tegyük hozzá mindjárt, hogy a *Miefhoe soha, semmi*

képpen sem felelt meg annak az elképzelésnek, melyet minden művelt és intelligens zsidó vele szemben joggal támasztott. Azt képzelték ugyanis, hogy a Miefhoe a zsidó ifjúság elitrétegét foglalja magában, máresak azért is, mert a mai viszonyok mellett rengeteg anyagi áldozatba s még rengeteg protekcióba tellett, míg a zsidó ifjú beiratkozhatott az egyetemre. Azt hittük, hogy ez a nehéz és súlyos út kifejlesztette bennük a fokozott felelősségérzetet, melyet önmagukkal és zsidóságukkal szemben kellene érezniök. Azt reméltük, hogy a Miefhoe tagjait áthatja majd a tudat vezetéserepük történelmi súlya felől s ha apáink nem, ők majd vállukra veszik a zsidóság teljes megismerését s e megismerésből folyó összes következményeket.

Nem így történt. A Miefhoe tíz egynéhány éves fennállása óta állandóan személyi harcok s pártok küzdőtere s e harcok között éppen az sikkadt el mindig, ami számunkra a legfontosabb: a zsidóság. A Miefhoe működése teljesen kimerült az évente megrendezett bál s különféle teadélutánok megrendezésével, kimerült a állásszerzés leadminisztrálásával, ami, elismerjük, igen fontos és

jelentős a rászorultak számára, azonban nem jelentős a zsidó közösség szempontjából akkor, ha úgy történik s olyan szellemben intéződik, mint ahogy a Miefhoeban történt és intéződött. Nem is arról beszélünk s azokat tartjuk számon, akiknek számára a Miefhoe csak ugródeszka volt biztos pozíciók elnyerésére, hanem inkább arról a hangról és szellemtől, amely *valóságos kasztszellemmel, beképzelt és öntelt felsőbbrendűségi érzéssel töltötte meg és el a tagokat.* Két vagy három éve annak, hogy e sorok íróját előadásra kérték fel az egyetemisták, aminek természetesen örömmel illett eleget tenni. Akkor már létezett a Márciusi Front, dolgoztak a falukutatók s a keresztény egyetemi ifjúság elitrétege tudta s hitte, hogy Magyarország megújodásához az első lépés az ország igazi fölmérése. A falukutatás és szociológia nagy lendületet vett s természetes, hogy az előadó a zsidó szociográfia fontosságát fejtegette. A vita során fölállt egy gyászmagyar, nem, gyászszidó, aki kijelentette, hogy a *zsidó egyetemi hallgatóknak semmi közik a Dob-utcai zsidókhöz, akiknek problémái egyáltalán nem érdeklik a zsidó egyetemistákat.* És e felszólalót nem verték ki a teremből, sőt, élénk helyesléssel kísérték szavait. Csodálható-e ezek után, hogy a *Miefhoe komoly szociográfiai munkát sohasem végzett?* Hogy a zsidó egyetemi ifjúság kevesebbet tud a magyar zsidókról, mint teszem azt a magyar paraszt életéről? Csak azért, mert hiszen a *Tardi helyzet, Féja, Erdei, Kovács* s a többiek könyveit mégis csak illett elolvasni, illett, mert divat volt.

Mindezt a fentidézett napihír kapcsán voltunk kénytelenek elmondani, mert a Miefhoe s a Miefhoéból kikerült Hitközségi Ifjúsági Csoport megint olyan akcióra kezd, mely csakis kudarcra végződhetik. Olyan akcióra, melyet a Miefhoe egyik pártja egy most kiadott kiáltványban így bélyegez meg: „Az események pergőtüzében nap-nap után vetnek fel ötleteket és kapkodnak rendszertelenül az adott helyzettel nem számoló megoldások után. Felelőtlennek kell tartanunk minden olyan akciót, amely kellő előkészítés és alap hiányában a pánikhangulat szülte álomképek után

Mindenkit érdeklő

könyv a

Lakók és bérbeadók

joga.

Irta: BERÉNYI SÁNDOR dr.
ügyvéd, szakíró.

Tartalmazza a **legújabb lakásrendelet teljes és hiteles szövegét** bőséges magyarázatokkal, 1000 vezérszavval betűsoros tárgymutatóval és a **magyar polgári magánjog törvényjavaslatának teljes szövegével.**

Ára 3 pengő.

Kapható a Zsidó Élet kiadóhivatalában.

szalad". — Így a kiáltvány s valóban, ha közelebbről megnézzük az akciót, csak lesújtó véleményünk lehetünk felőle. A jelen pillanatban ugyanis irrd és mondd: 700 pengő áll az akció rendelkezésére, holott május 1-ig a jelentkezők száma már meghaladta a kétszázat! Mellesleg a zsidó egyetemisták beállítására s a tények abszolút nemismerésére jellemző egymagában a jelentkezés is. Kiderült ugyanis, hogy a 200 jelentkezőnek mindössze körülbelül 30 százaléka egyetemi hallgató, 70 százaléka pedig javarészt banktisztviselő, mégpedig nem is a fiatalabb, hanem a 35–40-es évfázatokból! Ezek a leépített és leépítendő emberek tisztában vannak a sorsukkal, az egyetemi hallgatók ellenben még mindig ábrándképek mellett tartanak ki! Hogy sem az ügyvédi, sem az orvosi kamarák fiatal, most végzett zsidó diplomásokat nem vesznek föl, az úgy látszik csak akkor veszik tudomásul, mikor már az elutasítás megtörtént.

Komolytalanná teszi már az is az akciót, hogy a jelentkezési íven szerepel az a rovat is: mennyivel tud hozzájárulni anyagilag egy ilyen akcióhoz? Hiszen azok, akik hajlandók a tanfolyamot elvégezni, inkább még pénzbeli támogatásra, jobban mondva munkájuk ellenértékéért fizetésre tarthatnak s tartanak is igényt. Már csak azért is, mert rá vannak szorulva erre a fizetésre.

A Miefhoóban tömörült ifjúság sajnálatosan vak politikáját nem is kell nekünk megbélyegezni, megbélyegzik azt maguk az ifjak is s talán ez az egyetlen vizsgáltsaló momentum a mai szomorú időkben. A *Zsidó Diákpárt* említett kiáltványa ugyanis ezt mondja erről: „Azok, akik történelmi gondolkozva már évekkel ezelőtt odakiáltották a magyar zsidóságnak, de elsősorban a zsidó egyetemi ifjúságnak azt, hogy ha kellő időben nem nyúl hozzá problémáihoz, akkor sorsa a magyar életből való tragikus kiűzetés lesz, az eseményekkel sajnálatosan igazoltattak. A zsidó egyetemi ifjúság azonban a lélegzetre még megmaradt idejét a produktív előkészülés munkája helyett világnézeti harcokkal, szemlék közül forgó céltalan vitákkal töltötte”.

Mindennél fontosabb, hogy legelőször ifjúságunk problémáját oldjuk meg. Ezt a Miefhoó problémáinak gyökeres megoldásával kell kezdenünk. A tehetetlen és öncélú munkának véget kell vetni s meg kell teremteni a lehetőséget annak, hogy ezek helyébe a komoly, építő, zsidóságmentő erők lépjenek. De: *Cito, cito, citissimo!*

A SZIDRA MARGÓJÁRA KÖDÖSIM

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Ló szikom vőlo szitor esz böné ámechó vőohavtó lőréachó komóchó — Bosszuálló ne légy és haragot ne tarts a te néped fiaj ellen, hanem szeressed felebarátodat, mint tenmagadat. Én vagyok az Örökkévaló.” Ez a tan: „Szeressed felebarátodat, mint tenmagadat”, Izrael vallásának egyik legkimagaslóbb tana. — Amikor ez a tan felfogott, világgosszág gyűlt ki az emberiség eladrig sötét, gyűlölködő lelkivilágában. Azt mondják ellenségeink, nincs oka Izraelnek dicsekedni ezzel a tanal. Ez még nem jelenti a szeretetet a szó igaz és fenkölt értelmében, mert itt a „felebarát” nem az ember, hanem a hittestvér. Ezzel szemben rámutathatunk arra, hogy már a Tóra első szakasza Ádámot az emberiség önatyjául állítja oda, ami hallgatagon az emberiség egységét jelenti. De teszünk engedményt az ellenfélnek, százszázalékos engedményt. Elfogadjuk, hogy a „felebarát” itt a hittestvér, — de azt nem vitathatja az ellenkező nézet, hogy az evolúció, a fejlődés világtörvénye érvényesül a hit világában is. Kitűnik ez már ugyanesak a Tórának első szakaszából. A káoszól alakul a kozmosz. De határozottan igazolja ezt egy talmudi kijelentés. „Pókéd ávon óvosz ál bönim — mondja a törái ige. — Megbűntti (az Isten) az atyák vétkét a fiakban”. Amit R. Jósze b. Chanina így magyaráz: „Mózes egy szigorú szentenciát állított fel” s jött Ezékiél

proféta s enyhítette azt, mondván: „A bünös lélek magáért hal meg”. Ugyanez áll a szeretet tanára. A törái ige mondja: „Szeressed felebarátodat stb.”, tehát az ellenfél szerint: a hittestvért, — de jöttek a proféták s a messiási hirdetéssel kiterjesztették ezt a tant minden emberre. Azt tanították ugyanis, hogy az idők teljességén belátás fogja eltölni az embereket s a szeretet egymáshoz kapcsolni az összes embereket, fajra, nemzetiségre, vallásra való tekintet nélkül...

S Izrael volt az első s egyedüli az ókorban, aki ezt hirdette. S ezzel egy fölbecsülhetetlen panacéat, esodaszert adott az emberiségnek a bajaira, nyomorúságaira, szenvedéseire. Ha van szeretet a világon, minden baj rendeződik, minden seb begyógyul. A szeretet a révbevezető iránytűje az emberiség hajójának. Ez iránytű nélkül tévetség, örvények és zátonyok között bolyong az emberiség hajója.

Íme előttünk a szomorú példa: a világ nem tud megbékélni, az emberiség nem tud magára találni, mert elköltözött a szeretet a szívekből. — Azért az a nagy káosz a lelkivilágban. Megalázni, pellengérré állítani, legszentebb jogaiban megbántani másokat — már erényszámba is mehet. Ennyire sülyedt az emberiség szeretet nélkül. Nincs más orvosság számára, vissza kell térnie a Szentírás tanításához: „Szeressed felebarátodat, mint tenmagadat”.

A Keren Hajeszod filmjei ismét Budapesten

A Keren Hajeszod — a rendkívüli érdeklődésre való tekintettel — két világhírű héber hangosfilmje:

AZ ÍGÉRET FÖLDJE
és

ÉPÜL AZ ORSZÁG

páratlan sikerű vidéki előadásait közkívánatra megszakítja és

május hó 8-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor

az Omnia-mozgóban (József-körút) ismét bemutatja. Jegyek (szombat este is) a Pro Palesztina Szövetségben, VI., Andrassy-út 67. I. emelet (Vörösmarty-utca sarok). Telefon: 124-575, 128-489, 128-244 és az Omnia pénztáránál.

Gondoskodjon jegyéről idejében!

— Nemzetközi menekült-szervezet a Nansen-hivatal helyett. A Nansen-hivatal elhatározta, hogy a Népszövetség elé terjeszt a hivatal működési tartama meghosszabbításának kérdését. A hivatal eddigi tervek szerint 1938. év végéig látná el teendőit. Hír szerint munkakörét új, valamennyi menekült rétegre kiterjedő organizáció venné át.

Síremlékek

a legolcsóbb árban

LÓWY-nél

BUDÁN

II. Fő-u. 79. Tel.: 15-15-81.
Fióközet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnnyire.

Rassay beszél

A képviselőház ma kezdte meg az ú. n. „zsidótörvény” tárgyalását. A tárgyalás első napját magán a ténnyen kívül, hogy ez a javaslat egyáltalán tárgyalásra kerülhetett, két esemény teszi különösen nevezetessé.

Az egyik a keresztény szellemi élet elítélésének íróknak, tudósoknak, művészeknek kiáltványa a magyar nemzethez, melyben tiltakoznak a javaslat ellen és arra figyelmeztetnek minden kortársat: gondolja meg-mekkora felelősség terheli, ha a lelkiismereti tiltakozás ellenére is megszületik egy törvény, melyre valamikor minden magyarnak szígyenkezve kell gondolnia!

A másik Rassay Károly hatalmas, cselekedetszámba menő beszéde a tárgyalás első napján a javaslat ellen. Ervek egész tárházával, a jogász tudás hatalmas fegyverzetében, az emberi méltóság ellen elkövetendő támadás felett érzett méltatlankodás lángoló szavaival támadja a javaslat állításait a magyar szabadelvű gondolatnak ez a rettenthetetlen, ragyogó tehetségű harcosa, oly érvekkel, melyek igazsága elől nem térhet ki senki, még az sem, aki érvektől sem hagyja magát meggyőzni, mert nem tények, hanem érzések hatása alatt cselekszik. Erre a beszédre még vissza fogunk térni, most percekkel a lap megjelenése előtt nincs rá módunk, hogy érdeméhez és jelentőségéhez méltó módon foglalkozzunk vele.

Beszélik,

hogy a hitközség kórházának új kongregánsnöke van. Fizetése nagyobb, mint elődjének volt, viszont az élelmezés maradt a régi.

hogy a szomszédos Újpesten a macesz ára 1 (egy) pengő volt különként. Az újpesti hitközség nem tekinthet üzletnek a vallási hagyomány megtartását.

hogy dr. Klár Zoltán kitünő hetilapját, a Társadalmunkat felekezeti lappá akarja átalakítani.

hogy Stern Samu hosszú betegsége után ismét átvette a P. I. H. elnöki teendőit a direktóriumtól.

hogy a legutóbbi napokban ismét felemelték 5000 hittestvérünk adóját.

hogy érdekes ellenzéki megmozdulásról értesültünk. Eredményt kívánunk!

Emlékek

Irtó: FELEKI SÁNDOR

(24)

Gerő Katalin és Gerő Károly

III.

Az úr néz egy-két percig, így folytatja Gerő Katalin emlékeit, azután odaszól az egyik segédnek: Hívja le Klein urat! — Nekem csak egy széklet mutatott, hogy üljek le. Néhány perc múlva lejön egy magas, vállas ember, nyakában centiméter, a ruhája tele cérnaszálakkal és megáll a főnök előtt. Ez rám mutat: A kissasszony magánál fog dolgozni, legyen rá gondja, hogy a legjobb munkás mellé adja. — Klein úr meghajtja magát és hozzám fordul: Mikor? — Rögtön, feleltem. Nevetek. Az nem lehet. A lányok már el is mentek. Tehát holnap reggel.

Van munkám! Van munkám! Rohantam Karikóhoz. Itt vagyok! Itt leszek melletted, veled. Van már munkám is. Együtt maradunk, nekünk együtt kell lenni. Külön-külön elpusztulunk. A Miksa bátyánk által tervelt otthont megteremtjük itt. Én leszek a mama, ti lesztek a gyermekeim! — Egymást szorosan átölelve beszéltem hozzá. Katuskám! Karikó! — hangzott két felzokogó kiáltás. Sírva mondtam el tervemet, hogy fogunk együtt élni, dolgozni. Hogy fogjuk felhozni a kiscsikét, amint csak egy parányi biztos alapunk lesz, de neki is talpra kell állnia. Ha én leszek a mama, a férfi ő lesz. Ámde legyen férfi! Hogy tudjon megbirkózni az élettel, aki bánata felett nem tud úrrá lenni? Hiszen éppen azok követelik tőlünk teljes munkaképességünket, akiket siratunk. Elfogadják azok tőlünk a munka helyett a könnyeket? Én megkezdtem már reggel a munkát. Tegye meg ő is. Járjon el megint az ügyvédi irodába, mit nagy gyásza miatt abbahagyott.

Másnap reggel együtt mentünk el. Karikó elkísért a műhelybe és onnan tovább ment az ügyvédi irodába, hová barátai bejuttatták. Megkezdődött a munka a műhelyben és ezzel Katuska csakugyan el van temelve. Nekem ezzel az egy sárral több van, mint a többieknek és bizony-bizony, nem egyszer volt rá esef, hogy megsirattam ezt is. Nagyon fiatal voltam még és az ifjúság követelte volna jogait. Sok nehéz küzdelmet vívtam meg magammal.

Karikót az első napon arra kértem, ne szólítson többé Katuskának. Adja meg a nevem: Katalin. Azt hitte, hogy szomorúan emlékezett, ha az otthoni becéző nevet hallom és kíméletből, gyöngédségből nem is szólított úgy többé egyszer sem. Nem is sejtette, mily nehezen szoktam meg azt a nevet, melyen nem szólítottak addig sohasem. Fokozatosan, lassan, hogy fel ne tűnjön neki, változtattam meg a frizurámat és két oldalra lesimitva, hátul kontyba tűzve hordtam, mint az édesanyám. A fekete színt pedig többé nem tettem le.

Fiatal voltam, tehát öregesen kellett öltözködnöm, hogy elfogadjanak — „mamának”.

E megható sorokkal festi nyolc év év előtt a már akkor hetvenhét éves Gerő Katalin, hogyan lett az árvalány kis Katuskából Katalin.

Ha e testvérpár életével bővebben foglalkozom, ne vegye olvasóm rossz néven. Hiszen olyan csodaszép, megható és szinte hihetetlenül regényes ezen a korán árvaságra jutott testvérek élete. Magam pedig különös szeretettel és mélységes megilletődéssel írom meg kálváriájukat, majd napsugarassá vált sorukat, mert Gerő Katalinhoz, ehhez a most nyolcvanötödik életévét járó nagyszerű nőhöz, a szeretet, barátság és hódoló tisztelet szálai fűznek sok-sok év óta és öccse Károly, az én drága, hűséges, jó pajtásom volt, akit — sajnos — már harmincnégy év előtt, színműírói diadalainak közepette ragadtott el a halál. Ha talán elfogult vagyok velük szemben, ezt annak tulajdonítsa az olvasó, hogy soraimat nemcsak agyam, hanem szívem is diktálja. Igaza volt *Benedek* Eleknek, az elhunyt nagy írónak, aki Katalin mamának megszívű barátja volt, mikor a Gerő Katalin életének megírásához fogott így szólott hozzá: „A maga életét nem lehet leírni, Katalin. Azt gondolná mindenki, hogy túlhajtott írói fantázia és senki sem hinné el, hogy azt egy ember élte át”. Úgy is tett. Kivett belőle egy részt és megírta a Katalin című regényt. De valóban úgy is van, ahogy *Benedek* Elek mondotta. Ki hiszi el, hogy egy anyját veszített tizenhárom éves leány vezeti a háztartást, őt kis testvért és hat mostohatestvért gondozva, intézkedik egy nagy földberlet összes gazdasági és pénzügyi dolgában, majd — nem bírván mostohaanyjának ridegségét — Miskolcra tizennyolceves korában egy kis banyuval felgyalogol Budapestre, hol senkit sem ismer, beállít egy divatszalonban, hol sajnálatból befogadják és azután bár soha varrni nem tanult, önállósítja magát, felhozatja négy kis testvérét, tüzehelyt készít nekik, mindnyáját kis varrogéppel fenntartja, oktatattja, az egyikből Karikóból, hírneves, magyar színműíró, Gerő Károly lesz, ő maga 32 éven át csodálatos szervezőképességgel a pesti izraelita leányárva-ház igazgatója és negyvenhét éves korában — noha még egy elemi iskolai osztályba sem járt — fényes sikerrel leteszi a tanítóképezdi vizsgákat, holott alig pillantott bele tankönyvekbe. És van-e az anya iránt érzett szeretetnek meghatóbb példája, mint Katalin mamái, aki még most sem — anyja halála után hetven évvel! — vetette le a gyászruháját s aki, hogy felnevelhesse kis testvéreit, sok fényes házassági ajánlatot visszazárta.

utasított és leány maradt. De nem folytatom egyelőre életrajzát itt, mert hiszen már ezeknek olvasásánál is hihetetlenül fog tovább lapozni, mert nem tudja elképzelni, hogy ily nemes, tiszta, nagyszerű lelek is van még e földön.

De már is elébe vágtam az élet-rajz rendszeres menetének, s ezért elnevezést kérek. Ott hagytam el, hogy Katalin belépett a divatszalonba, anélkül, hogy fogalmra lett volna varrasról és szabárra. De ügyességével csakhamar kivált társnői közül s elhatározta, hogy megépíti családi fészekét, felhozza négy kis testvérét és önállósítja magát. Úgy érezte, hogyha otthon, önállóan munkálkodik, könnyebb lesz a kis családot fenntartani. Mily boldog volt, mikor hazulról megkapta édesanyjának utolsó ajándékát, a varrógepet, melyet a végrehajtó nem foglalhatott le. Most már vagy otthon dolgozott és minden hajnal varrógépijénél találta, melyre rádőlvé pihent egy-egy órát, vagy házakhoz járt mint varrónő és szabónő. Mindenütt nagyon megkedvelték, nemcsak ügyessége miatt, de családnál azért is, mert nagyszerű mesemondó volt és a maga költött szép, magyaros történeteket a gyermekek nagy gyönyörűséggel hallgatták. „Még egy mesét kérünk, Katalin mama!” könyörgöttek gyakran.

Ügyességével mind több és több megrendelést kapott. A Király-utca egyik ósdi házában bérelt egy kis szobát. Kicsiny volt és sötét az udvari lakás. De mégis mily nagy boldogság! Saját lakás, ahova elhozhatta kis testvéreit, akiket — vele együtt — a földberletük tulajdonosa oly irgalmatlanul kidobott régi, kétszáz éves fészekükből. Végre együtt volt a széthányt, fészeknélküli család, a saját hajlékában. Katalin a Telegi-terén vásárolt pár óeska, kopott bútordarabot. De mily büszkéek voltak ezekre. Felszítette a kis udvari lakást édesanyja arcképével és boldogan nézett fel arra: Mit szólsz mindezekhez ott fent, drága anyám! Bármit is cselekedett, mindig ehhez a képhez fordult tanácsért és bármit is tervezett, édesanyja kérésétől kerülvén, édesanyja kérésétől kerülvén, Katalin szorgalma, finom lelke, okossága mindig több és több megrendelést hozott. Két kis huga, Paula és Szidi, már a tanítóképzőbe jártak. Karikó meg elvéggezte a jogi pályát. A kis családi fészek tele volt boldogsággal, napfényvel. Károlyt csak „nótás Karikónak” hívták, mert mindig vidáman dallal kelt és dallal pihent le, míg a szintén igen vig kedélyű, temperamentumos Szidit „szoknyás Karikónak”. Már a kis berregő varrógép annyit hozott, hogy két szobás lakást vehettek fel a Vörösmarty, majd a Hársfa-utcában. Katalin egész szeretetét, szívének minden melegét testvérei között osztotta szét, meg apja közt, kire, noha ellenzésükre nem hallgatva vett el egy hat kis gyermekes, tehetetlen özyveg asszonyt, haragudni nem tudott. Te, a nagy

költő által oly meghatóan megénekelte kis varrógép, mily csodákat tudtál művelni! Amikor testvéreim már mind elpihentek, Katalin éjjelente felsóhajtott anyja képehez: Meg vagy-e velem elégedve, drága anyám? A varrógép pedig berregte: Jól van kis lányom! Az Isten is megáld.

Múltak az évek. Karikónak a jogi pályához nem volt kedve. Ha valahol végrehajtani járt nem volt ahhoz szíve. Összegyűjtött kis pénzét adta oda, csakhogy foglalnia ne kelljen. Katalin korán felismerte benne irai tehetségét és biztatására irni kezdett. Megszülettek szebbnél szebb színművei, a Turi Boreza, Úrsai leány, A próbaházasság, Az eladó lány, (melyet a Tudományos Akadémia, a Telegi díjjal tüntetett ki) Vadalamb Tunikás kisasszony, Vadonban, Asszonyháború, Rózsaszínű levelek és Felhő Klára színművei, melyeket a Népszínház, a Nemzeti Színház és a Vigszínház adták elő s Gerő Károly már első darabjai után elismert országos hírű lett, úgy hogy nem győzte a sok ünneplést és felolvasásokra való meghívást elfogadni. *Blaháné, Rákosi Szidi, Hegyi Aranka, Kürj Klára* és a magyar színészet többi jelese iparkodott tehetségével és művészetével a sikert minél jobban öregíteni: A sok és nagy ünneplés közt Gerő Károly megmaradt a régi egyszerű, szerény, kedves és mindig vidám nótás Karikónak. Most már a család a „gond” szót nem ismerte, annál inkább nem, mert Gerőt előbb a Népszínház, majd a Nemzeti Színház titkárnak szerződtette, a jóval idősebb *Rákosi Jenő*, a Népszínház akkori igazgatója, meleg barátságával tüntette ki. (folytatjuk)

Szerkesztői üzenetek

V. Anna k. a. Bpest. Egy pillanattig sem kételkedünk benne, hogy a saját füleivel hallotta a következő párbeszédet. Fejkendős asszony szól a 21-es villamoson a szomszédjához. „No, ezekre a szegény zsidókra is rájár a rúd. Vajjon hová mennek majd?” — Másik fejkendős asszony. „Hát majd kimennek Palesztinába!” — Első asszony: „Ugyan, hova gondol, hisz nem tudnak csak magyarul”.

Dr. Z. K.-nek. Mi is észrevettük, hogy egy felekezeti hetilap vezetőhelyen közölte a Pesti Izr. Hitközség és a Rabbinatek megható levelet, mellyel a kitérni akarókat lépésük megfontolására kérelik és attól visszatartani igyekeznek. Minthogy a Pesti Izr. Hitközség ezt a körlevelet nekünk nem küldte meg, nem volt módunkban hogy azt közlőtegyük. Kétségtelenül nem vettük

volna át az illető lap felírását, mely a visszahívottakat ökölnagyságú betűkkel „Arulók”-nak bélyegzi meg egy füst alatt. Magától értetődik, hogy a kitérni szándékozó a barátságos invitáció hatása alatt sietve fürdik meg a keresztelő medencében.

Többeknek. Levelüket elintézés végett átadtuk a Független Hitközségi párt intéző bizottságnak.

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér. Legkisebb hirdetés 10 szó. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

KÜLFÖLDI NAGYKERESKEDŐ elvenne eskis jó zsidó családból származó, 24–26 éves urileányt, aki reprezentálni tud. — „Hozomány mellekes” jelígre a kiadóba.

BENŐSÜLNÉ textíles családba 28 éves textilműszaki tisztviselő. Elvenne 20–22 éves arileányt. Leveleket „Textíles” jelígre a kiadóba kérek. (Közvetítők kizárva.)

HÁZVEZETŐNŐNEK ajánlkozik magányos úrhoz intelligens urinó. A háztartás minden ágában jártas, kitűnően főz, elsőrangú bizonyítványokkal rendelkezik. Cím: *Barcasay-utca 3. fsz. 1*

KERESEK hosszú bizonyítványval rendelkező fiatal zsidó minde-nes leányt. *Erzsébet-l örüt 18. fsz. 1.*

MINDENNEMŰ közimunkát vállalok *szépen* díjazás mellett. — *Krausz, Péterffy Sándor-utca 7., III. 8.*

Springer fizet legtöbbet viselt férfi, női ruhaneműért, cipőért. *Apród ucca 6. Üzlet Szabenyi-terénél.*

Jesivát végzett, 19 éves fiatalember, tökéletes német nyelvtudással, héber és angol nyelvismerettel, megfelelő elhelyezkedést keres esetleg mint házitánító. „Szerény” jelígre.

FEHÉRNEMŰ varrónőt keresek. Jelentkezni lehet: *Erzsébet-körút 18., fsz. 1.*

IPARMŰVÉSZNŐ clesón tanít és készít művészi babákat, régi anyagból párnákat, stb. „Vidékre is me-” jelígre a kiadóba.

BIEDERMEIER fotelek, székek, asztal' eladók. Cím: *Váci-út 6. sz. II. 7.*